

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НЕДИСКРИМІНАЦІЙНОГО
ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ
ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ
СТОСОВНО ЖІНОК І
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ:
ПУНКТ 3 СТАТТІ 4
СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Збірка документів
до Конвенції Ради Європи
щодо запобігання та протидії насильству
стосовно жінок і домашньому насильству

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕДИСКРИМІНАЦІЙНОГО ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК І ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ПУНКТ 3 СТАТТІ 4 СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

**Збірка документів
до Конвенції Ради Європи
щодо запобігання та протидії насильству
стосовно жінок і домашньому насильству**

Документ підготували:

Лорена Соса,
доцентка кафедри
Нідерландський інститут прав людини (SIM) /
Утрехтський Центр європейських досліджень
у галузі сімейного права (UCERF)
Утрехтський університет (Нідерланди)

та

Рут М. Местре і Местре,
доцентка кафедри,
Інститут жіночих досліджень і факультет права
Університет Валенсії (Іспанія)

Погляди, викладені в цьому документі, є відповідальністю його авторів і можуть не співпадати з офіційною політикою Ради Європи.

Дозволяється відтворення уривків (до 500 слів), за винятком комерційних цілей, якщо збережено цілісність тексту, уривок не вирваний з контексту, не надає неповну інформацію та іншим чином не вводить читача в оману щодо характеру, обсягу чи змісту тексту. Текст оригіналу завжди необхідно позначати таким чином: «© Рада Європи, рік публікації». Усі інші запити стосовно відтворення/перекладу всього документа чи його частини надсилати до Департаменту Комунікацій Ради Європи (Страсбург – Cedex F-67075 або publishing@coe.int).

Усю іншу кореспонденцію стосовно цього документа направляти до Відділу з питань гендерної рівності, Генеральна дирекція з питань демократії та людської гідності.

Ця публікація не редагувалася Редакційним відділом Спеціального доповідача для виправлення типографських і граматичних помилок.

Дизайн та макет:
ФОП Ніжинська Юлія Володимирівна

Фото: © Shutterstock

© Рада Європи, липень 2024 р.

Зміст

ВСТУП	5
СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ПУНКТУ 3 СТАТТІ 4	7
ІНТЕРСЕКЦІЙНІСТЬ І ГЕНДЕРНО-ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО СТОСОВНО ЖІНОК: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА РІЗНІ ПІДХОДИ	11
Фокус на ідентичностях	14
Фокус на групах	15
Структурна інтерсекційність	17
ОГЛЯД ПІДХОДІВ, ВИЯВЛЕНИХ У ПРОЦЕДУРІ МОНІТОРИНГУ ЩОДО ПУНКТУ 3 СТАТТІ 4, ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНВЕНЦІЇ БЕЗ БУДЬ-ЯКОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ	19
Термінологія	20
Загальний підхід	20
Увага до груп чи аспектів політики	24
Стратегії обліку гендерної проблематики	29
Включення заходів щодо гендерної проблематики та гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок у загальну політику	29
Врахування різноманіття в політиці протидії гендерно- зумовленому насильству стосовно жінок і боротьби з цим явищем	31
Стратегії протидії структурній дискримінації та боротьби з нею	35
Боротьба зі стереотипами та упередженістю	36
Боротьба з нерівністю та дискримінацією	39
ТЛУМАЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІНТЕРСЕКЦІЙНОСТІ	41
Запобігання	43
Захист	45
Судове переслідування	47
Координування політики та збір даних	48
ВИСНОВОК	51
КОНТРОЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК	53
КЛЮЧОВІ РЕСУРСИ	56
ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ	59

Вступ

Жінки та дівчата стикаються з численними формами дискримінації та насильства.¹ Поєднання дискримінації за ознакою статі та нерівності з іншими формами дискримінації, такими як расизм, ейблїзм, ксенофобія, лесбофобія, трансфобія або ейджизм, може призводити до конкретних форм насильства стосовно жінок, що впливає на переживання жінками насильства та їхні подальші потреби. Попри успіхи у реалізації на національному рівні Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (тут і надалі – «Стамбульська конвенція» або «Конвенція»), поточний процес перших базових оцінок Групи експертів з боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством (GREVIO) свідчить про брак ефективних заходів, спрямованих на задоволення потреб жінок, які зазнають або можуть зазнавати ризику інтерсекційної дискримінації та загальної недостатньої обізнаності органів державної влади та відповідних фахівців щодо їхніх конкретних потреб.²

1. Дивіться опитування FRA від 2014 року щодо насильства стосовно жінок у зв'язку з насильством, якого зазнають жінки з обмеженими можливостями, лесбійки і жінки-мігрантки (fra-2014-vaw- survey-main-results-apr14_en.pdf (europa.eu)). Аналогічно, дані про насильство стосовно жінок-ромок у 9 країнах ЄС надає опитування EU-MIDIS II (2019) (Жінки-ромки у дев'яти державах-членах ЄС | Агентство Європейського Союзу з основоположних прав (europa.eu)). Друге опитування ЄС щодо ЛГБТІ (2020) надає дані про насильство стосовно ЛГБТІ-жінок (https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf).
2. Комітет учасників Стамбульської конвенції нещодавно підкреслив, що заходи, вжиті в контексті поточної пандемії COVID-19, можуть створювати для жінок ще більший ризик зазнати певних форм гендерно-обумовленого насильства. Комітет закликає держави-учасниці повною мірою реалізовувати Конвенцію, пам'ятаючи про те, що такий ризик особливо високий для жінок і дівчат, які належать до соціально незахищених груп, або зазнають ризику множинної дискримінації за ознакою етнічного/ національного походження, жінок з обмеженими можливостями, жінок, що займаються проституцією, літніх жінок, жінок-мігранток і жінок, які шукають притулку. *Декларація Комітету держав-учасниць Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами про виконання Конвенції під час пандемії COVID-19*, Страсбург, квітень 2020 року.

У цьому документі роз'яснюється обсяг зобов'язань, що містяться в пункті 3 статті 4, і пропонується міжсекторальне прочитання Стамбульської конвенції відповідно до цього основного положення Стамбульської конвенції.³ Він починається з опису сфери застосування пункту 3 статті 4, що ґрунтується на уважному прочитанні тексту Конвенції. Після цього опису у розділі 3 дається вступ з викладом основних понять і різних підходів до інтерсекційності та їхнього впливу на гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок. Після цього, на основі звітів GREVIO про початкову оцінку та звітів держав, у дослідженні дається огляд підходів, прийнятих групою експертів і державами-учасницями для дотримання положень пункту 3 статті 4. На основі цих висновків у розділі 5 пропонується «інтерсекційна модель» для керівництва виконанням державами положень пункту 3 статті 4, а в розділі 6 наводяться деякі ключові зауваження. Наприкінці дослідження наводиться перелік контрольних запитань і відповідні джерела для розробки заходів, що відповідають положенням пункту 3 статті 4.

---

3. Більш докладне теоретичне обговорення інтерсекційності в контексті Стамбульської конвенції див. у матеріалах: Лорена Соса і Рут М. Местре і Местре, «Інтерсекційність та Стамбульська конвенція» (і пресі) у Сара Де Відо та Мікаела Фруллі (ред.), Стамбульська конвенція. Коментар (Видавництво Едварда Елґара 2022 р.). Також Джоанна Ніємі, Лурдес Пероні та Владислава Стоянова (ред.), «Міжнародне право та насильство стосовно жінок: Європа та Стамбульська конвенція. (Рутледж, 2020 р.).

Сфера застосування пункту 3 статті 4

Стамбульська конвенція встановлює широкий набір юридично обов'язкових зобов'язань щодо забезпечення комплексного реагування на всі форми гендерного насильства стосовно всіх жінок і дівчат і домашнього насильства. Вона поєднує положення про запобігання насильству, захист і підтримку постраждалих, судове переслідування кривдників і розробку всебічної та скоординованої політики для досягнення цих цілей. Беручи до уваги те, що у пункті 2 статті 4 Стамбульської конвенції підтверджується принцип реальної рівності між жінками та чоловіками, пунктом 3 забороняється дискримінація *під час реалізації* конвенції. Пункт 3 статті 4 містить відкритий перелік підстав для дискримінації, складений на основі положень статті 14 Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ) і переліку, що міститься в протоколі № 12 до ЄКПЛ.

Пункт 3 статті 4 Стамбульської конвенції

Виконання положень цієї Конвенції Сторонами, зокрема застосування заходів щодо захисту прав жертв, забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, в тому числі за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, статусу мігранта чи біженця, чи іншого статусу.

У Пояснювальній доповіді до Конвенції роз'яснювалося, що обґрунтування вибору цих підстав для дискримінації впливає з

кількох регіональних досліджень, які свідчать про те, що жінки часто не мають доступу до служб підтримки через дискримінацію за ознакою їхнього статусу мігранток або біженок, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності або стикаються з дискримінацією з боку співробітників правоохоронних органів.⁴ Проте розглядати дискримінацію та нерівність винятково у зв'язку лише з однією з цих ознак водночас недостатньо з кількох причин.

По-перше, такий підхід може випускати з уваги деякі форми дискримінації і не давати змоги охопити всю складність питання нерівності.

По-друге, односторонній підхід до дискримінації ігнорує той факт, що людський досвід не може зводитися до статі, віку, раси,⁵ національності, релігії, сексуальної орієнтації, стану здоров'я або будь-якого іншого статусу, оскільки на наш досвід впливає поєднання всіх цих і багатьох інших чинників. Отже, такі односторонні підходи зазвичай жорстко і стереотипно розмежовують групи (жінки, мігранти, люди з обмеженими можливостями, діти, люди похилого віку тощо), випускаючи з поля зору різноманітність усередині них. І навпаки, всеосяжний і поглиблений погляд на дискримінацію вимагає розгляду взаємозв'язку між різними підставами для дискримінації. Відповідно, у пояснювальній доповіді попереджається, що «жінки зазвичай зазнають множинних форм дискримінації, як це може бути у випадку жінок з обмеженими можливостями або/ та жінок з етнічних меншин, з числа ромів або жінок з ВІЛ/ СНІДом, і це далеко не повний перелік».⁶

У різних положеннях Конвенції звертається увага до потенційних наслідків поєднання ознак дискримінації. На додачу до вимоги пункту 3 статті 4 виконувати конвенцію без дискримінації за будь-якою ознакою у інших положеннях міститься вимога щодо приділення особливої уваги до особливого становища деяких жінок і обставин, які призводять до такого

-
4. Пояснювальна доповідь до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (пояснювальна доповідь), пункт 53.
  5. У цьому дослідженні цей термін використовується для позначення дискримінації за кольором шкіри, етнічним походженням або національною належністю, подібно до того, як положення про недопущення дискримінації зазначають «расу» як одну з заборонених підстав. Проте автори відкидають расистські теорії, що ґрунтуються на існуванні різних «рас», оскільки всі люди належать до одного виду. Європейська комісія з питань боротьби з расизмом і нетерпимістю зайняла ту саму позицію у своїй рекомендації № 7 «Національне законодавство для боротьби з расизмом і расовою дискримінацією» та загальній рекомендації в галузі державної політики № 15 «Боротьба з висловлюваннями, що розпалюють ненависть».
  6. Пояснювальна доповідь, пункт 53.

становища. Наприклад, пунктом 3 статті 12 встановлено, що заходи щодо запобігання насильству «повинні враховувати й задовольняти конкретні потреби осіб, які стали вразливими через певні обставини, і повинні ставити в центр уваги права людини, якими користуються всі жертви». Аналогічний підхід застосовується щодо зобов'язання забезпечувати захист і підтримку, для чого потрібно, щоб заходи, які вживаються державами-учасницями, «враховували конкретні потреби вразливих осіб» (пункт 3 статті 18). Як у Пояснювальній доповіді, так і в звітах GREVIO про базову оцінку зазначається, що «до осіб, які стали вразливими через певні обставини, належать: вагітні жінки і жінки з маленькими дітьми, особи з інвалідністю, включно з тими, хто має вади психічного або розумового розвитку, мешканці сільських або віддалених районів, особи, які зловживають наркотиками й алкоголем, повії, представники національних чи етнічних меншин, мігранти, в тому числі мігранти без документів і біженці, гомосексуалісти, лесбійки, бісексуальні й трансгендерні особи, а також ВІЛ-позитивні, безхатченки, діти й особи похилого віку».⁷ Як стверджують автори, такі люди часто стають мішенню для кривдників, тому що вони з меншою ймовірністю зможуть захистити себе або звернутися до органів правосуддя.

Зосереджуючись на питаннях міграції та притулку, у розділі VII Конвенції визнається роль, яку статус проживання відіграє у частині вразливого становища жінок. У Пояснювальній доповіді роз'яснюється, що: «жінки-мігрантки, в тому числі жінки-мігрантки без документів, а також жінки-шукачки притулку, утворюють дві підкатегорії жінок, особливо вразливих до гендерно-зумовленого насильства. Попри різницю у їхніх соціальних статусах, причини залишення рідної країни та умови проживання, з одного боку обидві групи зазнають підвищеного ризику насильства стосовно жінок, з іншого боку, вони стикаються з однаковими труднощами та структурними перепонами у подоланні насильства».⁸

Навіть за відсутності чіткого посилання у положеннях Конвенції на конкретні характеристики або ситуацію вразливості певних жінок, їх належна реалізація вимагає приділення такої уваги. Наприклад, у статті 19 від держав вимагається «забезпечити, щоб постраждалі отримували належну та своєчасну інформацію про доступні служби підтримки та правові заходи зрозумілою їх мовою». Це складна вимога, враховуючи багатомовність кількох держав, мігрантів, які не розуміють місцеву мову, та інші фактори, такі як рівень грамотності, інвалідність і

---

7. Пояснювальна доповідь, пункт 87.

8. Пояснювальна доповідь, пункт 298.

розумові обмеження, а також відповідність контенту вікові. Тут автори проекту усвідомлювали, що постраждали загалом не завжди здатні приймати повністю поінформовані й повноважні рішення відразу після насильства, тим більше, коли постраждали не розуміють домінуючу мову. У частині, що стосується телефонів довіри (стаття 24) або надання жертвам інформації про судові процедури (стаття 56, пункти с та h), надається схожа рекомендація. Забезпечення доступності інформації (через застосування мов, які найширше використовуються, але також з урахуванням того, як інвалідність або вік можуть впливати на доступ до інформації) має вирішальне значення для доступу як до заходів захисту, так і до служб підтримки.

Підхід Конвенції до питання дискримінації перегукується з нещодавніми міжнародними та регіональними документами з прав людини, які закликали держави приділяти особливу увагу становищу жінок і дівчат, які стикаються з порушеннями прав людини на основі безлічі факторів, таких як їхній вік, етнічне походження, інвалідність, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, статус мігранта, сімейний стан, а також бідність і рівень грамотності.⁹ У наступному розділі описуються основні поняття та підходи, пов'язані з інтерсекційним підходом до гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок.

-
9. Наприклад, Комітет з питань ліквідації дискримінації стосовно жінок, Рекомендація № 19: «Насильство стосовно жінок» (1992) та Загальна рекомендація № 35 щодо гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок, якою оновлюється Загальна рекомендація № 19; Загальна рекомендація № 26: «Жінки, які є трудовими мігрантками» (2009); Загальна рекомендація № 27 щодо літніх жінок і захисту їхніх прав людини (2010); Загальна рекомендація № 30 щодо жінок під час запобігання конфліктам, конфліктним і постконфліктним ситуаціям (2013); Спільна загальна рекомендація № 31 Комітету з питань ліквідації дискримінації щодо жінок/ Загальний коментар № 18 Комітету з прав дитини про шкідливі практики (2014); Загальна рекомендація № 32 щодо гендерних аспектів статусу біженця, притулку, громадянства та відсутності громадянства у жінок (2014); та Загальна рекомендація № 34 щодо прав сільських жінок (2016). Інтерсекційні форми дискримінації також пов'язані з міркуваннями Комітету у справах *Джаллоу проти Болгарії* (*Jallow v. Bulgaria*), *С.В.П. проти Болгарії* (*S.V.P. v. Bulgaria*), *Келл проти Канади* (*Kell v. Canada*), *А.С. проти Угорщини* (*A.S. v. Hungary*), *Р.П.Б. проти Філіппін* (*R.P.B. v. Philippines*) та *М.В. проти Данії* (*M.W. v. Denmark*). Див. також роботу Комітету з прав людини: А/НCR/20/5 Тематичне дослідження Ради з прав людини щодо проблеми насильства стосовно жінок і дівчат з обмеженими можливостями.

Інтерсекційність і гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок: основні поняття та різні підходи

У правових і директивних документах були зроблені спроби усунути обмеження підходів, що ґрунтуються на одній підставі, під час реагування на складність питання нерівності, з посиланням на «множинну дискримінацію», «комплексну дискримінацію» та «інтерсекційну дискримінацію».¹⁰ У кількох з цих документів чітко зазначається, що «інтерсекційність» є найкращим підходом до вирішення проблеми дискримінації та насильства стосовно жінок¹¹, оскільки її основні положення сприяють розумінню гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок як результату численних форм нерівності. Хоча Стамбульська конвенція прямо не посилається на жодне з цих понять, автори зробили посилання на «множинну дискримінацію» в тлумаченні пункту 3 статті 4. Так само GREVIO періодично використовує подібні поняття, такі як жінки, які стикаються з «комплексними труднощами»,¹² «комплексною дискримінацією»,¹³ «множинною нерівністю»,¹⁴ «взаємопов'язаними проблемами»,¹⁵ «множинною дискримінацією»,¹⁶

-
10. Ліз Роландсен Агустін, «Гендерна рівність, інтерсекційність і різноманітність у Європі» (2013); Лорена Соса, «Інтерсекційність у правовій базі прав людини щодо насильства стосовно жінок: у центрі чи на периферії?» (Cambridge University Press 2017).
  11. Наприклад, Комітет з питань ліквідації дискримінації стосовно жінок, Рекомендація № 25: Тимчасові спеціальні заходи (2004); Загальна рекомендація № 28: Основні зобов'язання держав-учасниць за статтею 2 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок (2010).
  12. Звіт GREVIO про базову оцінку Албанії, пункти 15–17.
  13. Звіт GREVIO про базову оцінку Сербії, пункт -17: «Їхні індивідуальні характеристики як жінок і, наприклад, членів етнічної групи меншин... взаємодіють так, що дискримінація стає комплексною».
  14. Звіт GREVIO про базову оцінку Португалії, пункт 17.
  15. Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, пункт 25.
  16. Звіт GREVIO про базову оцінку Франції, пункти 24 і 25.

«інтерсекційною дискримінацією»¹⁷ і «перетином потенційних підстав для дискримінації».¹⁸ Хоча ці поняття позначають різні ситуації, вони часто розглядаються як взаємозамінні. Отже, в чому полягає специфіка інтерсекційного підходу, і як держави можуть його прийняти? У цьому розділі висвітлюються основні теоретичні аспекти, що лежать в основі інтерсекційності, та роз'яснюються основні наслідки для вирішення проблеми гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок і дівчат.

Термін «інтерсекційність» (хоч і не сам підхід) був введений Креншоу.¹⁹ Інтерсекційність базується на феміністичних поглядах, які заперечують думку про те, що жінки утворюють однорідну категорію, яка поділяє загальні, невід'ємні атрибути та досвід, незалежно від відмінностей, в основі яких лежить раса, клас («соціально-економічний статус») або сексуальна орієнтація.²⁰ Ним висувається всеосяжна концепція, яка стверджує, що особи (і групи) страждають від множинної нерівності, яка ґрунтується на різних підставах для відмінності, а не від дискримінації за якоюсь однією ознакою. Тож дискримінацію, нерівність і гендерно-зумовлене насильство не можна розглядати лише в частині однієї категорії відмінностей (наприклад, статі), виключаючи інші, такі як раса, клас, вік, інвалідність, сексуальна орієнтація чи гендерна ідентичність, оскільки соціальні категорії перетинаються та переплітаються в численних системах дискримінації, які одночасно впливають на життя

-
17. Звіт GREVIO про базову оцінку Андорри, пункт 17; Звіт GREVIO про базову оцінку Туреччини, пункт 13.
  18. Звіт GREVIO про базову оцінку Бельгії, пункт 18.
  19. Кімберлі Вільямс Креншоу, «Демаргіналізація перетину раси та статі: критика доктрини боротьби з дискримінацією з боку чорношкірих феміністок, теорія фемінізму та антирасистська політика» [1989] Правовий форум Чиказького університету 139; Кімберлі Вільямс Креншоу, «Зображення кордонів: інтерсекційність, політика ідентичності та насильство стосовно кольорових жінок» (1991) 1 Стенфордський правовий огляд 1241 <www.jstor.org/stable/10.2307/1229039>
  20. Колектив річки Комбахі, «Заява Колективу річки Комбахі» [1983] «Домашні дівчата: антологія чорного фемінізму» 272; Глорія Е. Анзальдуа та Черрі Лоуренс Морага (ред.), «Цей міст під назвою «моя спина»: твори радикальних кольорових жінок» (Kitchen Table-Women of Color Press, 1981); Флойя Антіас та Ніра Юваль-Девіс, «Контекстуалізація фемінізму: гендерні, етнічні та класові відмінності» (1983) 15 Огляд фемінізму 62; Бонні Торнтон Ділл, «Раса, клас і стать» (1983) 9 Дослідження фемінізму 131; Патрісія Хілл Коллінз, «Знання, свідомість та політика розширення можливостей». [1990] Думка чорношкірих феміністок 132; Анжела І. Девіс, «Зґвалтування, расизм і умови капіталізму» (1981) 12 Black Scholar 39 <<https://eric.ed.gov/?id=EJ257323>>; Лінда М. Перкінс і Белл Хукс, «Хіба я не жінка: чорношкірі жінки і фемінізм». (1983) 98 Political Science Quarterly 145; Одрі Лорд, «Сестра-аутсайдерка: есе та промови» (1984); Валлі Кануха, «Кольорові жінки в руйнівних стосунках», «Кольорові жінки: інтеграція етнічної та гендерної ідентичності в психотерапії» (1994); Белл Хукс, «Вибір кордону як простору радикальної відкритості» [1989] Прагнення: расова, гендерна та культурна політика 203.

окремої людини.²¹ Це поняття корисне для того, щоб визначити, як різні категорії, що перетинаються, формують нерівність, з якою стикаються жінки, та зумовлюють складність насильства, якого вони зазнають.²²

У такий спосіб «інтерсекційність» може визначатися як «призма» або як «підхід», який допомагає виявити «взаємодію між гендером та іншими соціальними категоріями відмінностей в індивідуальному житті, соціальних практиках, інституційних механізмах і переконаннях, а також як результати цих взаємодій з точки зору влади».²³ Згідно з Хілл Коллінз і Білдж у цьому розділі інтерсекційність розглядається як інструмент критичного дослідження²⁴ для ефективної реалізації Конвенції. Отже, ключем до таких інтерсекційних підходів є роз'яснення того, як категорії відмінностей створюються та використовуються в конкретних контекстах, як вони взаємодіють між собою, та де виявляється такий перетин категорій, створюючи та підтримуючи ієрархії чи відносини влади. До того ж, оскільки категорії перетинаються на різних рівнях (таких як норми, політика, реалізація), інтерсекційність пов'язує гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок зі структурною (інституційною та соціальною) нерівністю та свідчить про те, що насильство може мати місце у багатьох сферах життя (сім'я, робоче місце, навчальні заклади тощо). У цьому сенсі інтерсекційність набуває «обсягу», оскільки аналіз проводиться на різних рівнях реалізації.

Перетин соціальних категорій відмінності виявляється на рівні особистого досвіду, на рівні групи або на системному рівні через їхню конфігурацію в межах соціальних інститутів, соціальних практик, організацій і закону. З цієї причини заходи реагування на інтерсекційну нерівність повинні враховувати структурні аспекти в цих соціальних і політичних вимірах. Проте інтерсекційний аналіз застосовувався по-різному, з різною спрямованістю та для різних цілей, деякі з яких можуть мати негативні наслідки.²⁵ Наприклад, деякі інтерсекційні дослідження використовують термін «інтерсекційні ідентичності» або зосереджуються на «(вразливих)

---

21. Наталі Дж. Соколофф, «Розширення інтерсекційної парадигми для кращого розуміння домашнього насильства в громадах іммігрантів» *Критична кримінологія* (2008) 1 229.

22. Кімберлі Вільямс Креншоу, «З іншого боку расизму та чоловічого шовінізму», *Слова, які шкодять: критична расова теорія, образлива мова та перша поправка* (1993).

23. Кеті Девіс, «Інтерсекційність як модне слово: погляд соціології науки на те, що робить феміністичну теорію успішною» (2008) 9 *Феміністична теорія* 68.

24. Патриція Хілл Коллінз і Сірма Білдж, *Інтерсекційність* (Polity Press 2016) 64.

25. Сандра Фредман, «Інтерсекційна дискримінація у гендерній рівності у ЄС і закон про недопущення дискримінації» (Європейська мережа юридичних експертів у сфері гендерної рівності та недопущення дискримінації 2016) 29.

групах», а не на відносинах влади чи наявних системах дискримінації, що сприяє «структурній нерівності». Нижче обговорюються наслідки різних директивних підходів до інтерсекційності.

Фокус на ідентичностях

З моменту свого виникнення інтерсекційність була пов'язана зі стосунками влади і не вигідним становищем, але вона також використовувалася для теоретизації індивідуальної та соціальної ідентичності. Ідентичності – це індивідуальні та колективні наративи, які відповідають на запитання «хто я/ ми?».²⁶ Якщо розглядається лише один аспект ідентичності як репрезентативний для повного досвіду людини, усі інші складові елементи її ідентичності ігноруються. Проте ідентичності можуть бути «множинними» і «суперечливими». Інтерсекційність надала нового звучання цьому поняттю і стала відображенням невдоволення характеристичними на основі стереотипів поглядами на «жінок», які ігнорують досвід тих, хто не є білим, гетеросексуалом, представником середнього класу, громадянином країни, працездатним, молодим тощо.

Хоча інтерсекційність не можна звести до аналізу «ідентичностей, що перетинаються» або зосередження уваги на «якісно іншому досвіді жінок»,²⁷ це не означає, що ідентичності не важливі. Коли увага до ідентичностей поєднується з протистоянням владі, інтерсекційність допомагає розкрити, як працює влада, через створення та розгортання частково дубльованих категорій ідентичності.²⁸ Тож замість того, щоб ігнорувати вплив інтерсекційних категорій на формування ідентичностей, їх слід розглядати як прояв перетину множини ієрархій та спосіб підтримки таких ієрархій. Важливою є «не суб'єктивність постраждалих, а реальність їх статусу», «не їх ідентичність, а наслідки того, як їх ідентифікує суспільство, тобто те, як до них ставляться».²⁹

---

26. Ніра Юваль-Девіс, «Інтерсекційність і феміністична політика» (2006) 13 *Європейський журнал жіночих досліджень* 193, 197 <<http://ejw.sagepub.com/content/13/3/193>>.

27. Кімберлі Вільямс Креншоу, «Зображення кордонів: інтерсекційність, політика ідентичності та насильство стосовно кольорових жінок» (1991) 43 *Стенфордський правовий огляд* 1241 <www.jstor.org/stable/1229039>.

28. Сумі Чо, Кімберлі Вільямс Креншоу та Леслі Мак-Колл, «До сфери досліджень інтерсекційності: теорія, застосування та практика» (2013) 38 *785, 797*.

29. Катаріна А. Мак-Кіннон, «Інтерсекційність як метод: записка» (2015) 38 *Ознаки: Журнал жінок у культурі та суспільстві* 1019, 1028.

Фокус на групах

Групоцентричні підходи звертають увагу на маргінальні групи, розташовані на перетині двох або більше осей нерівності. Основна мета зосередження уваги на групах полягає в тому, щоб забезпечити їх включення в політику та інституційні механізми. Креншоу стверджувала, що інтерсекційні групи маргіналізовані та ігноруються політикою нерівності.³⁰

Ідея полягає в тому, що якісно різні переживання виникають через перетин позицій різних груп, тож існує необхідність надати цим групам можливість висловити свою реальність, страждання і бажання.³¹

На європейському рівні цей орієнтований на групи підхід часто підпадає під поняття «вразливих груп», підкреслюючи особливу вразливість деяких груп,³² що показано в юридичних документах і прецедентному праві. У них часто наводиться перелік таких *вразливих груп*, як жінки-мігрантки і біженки, що згадуються в Пояснювальній доповіді до Стамбульської конвенції, або посилання на жінок-ромок або саамі, або на лесбіянок, бісексуалок, трансгендерок і інтерсексуалок (ЛБТІ). Хоча цей підхід можна вважати покращенням у порівнянні з універсальними підходами, які застосовуються до «жінок» без будь-якого врахування їх різноманітності, він має деякі недоліки та обмеження. Наприклад, за такого «підходу на основі вразливості» часто не приділяється увага соціальному та інституційному контексту, який формує вразливість, натомість надмірна увага приділяється групам.³³ Такий підхід може спровокувати стигматизацію і сприяти формуванню стереотипних поглядів, якщо глибинні причини різного соціального стану груп недостатньо розглянуті й усунені.

-
30. Креншоу, «Демаргіналізація перетину раси та статі: критика доктрини боротьби з дискримінацією з боку чорношкірих феміністок, теорія фемінізму та антирасистська політика» (№ 27).
  31. Креншоу, «Зображення кордонів: інтерсекційність, політика ідентичності та насильство стосовно кольорових жінок» (№ 19).
  32. Див., наприклад, Комітет ООН з питань ліквідації дискримінації стосовно жінок (CEDAW), Загальна рекомендація № 26 щодо жінок, які є трудовими мігрантками, 05 грудня 2008 р., CEDAW/C/2009/WP.1/R, доступно за посиланням: www.refworld.org/docid/4a54bc33d.html.
  33. Рут Местре і Местре, «Дослідження інтерсекційності: каліцтво жіночих статевих органів у Стамбульській конвенції» у Джоанні Ніємі, Лурдес Пероні та Владиславі Стоянової (ред.), *Міжнародне право та насильство стосовно жінок* (Рутледж 2020).

Проте проблеми гендерних стереотипів визнаються в законодавстві про права людини, і держави закликають запобігати цьому.³⁴ Необхідність протидії практиці, що ґрунтується на ідеї неповноцінності жінок або на стереотипних ролях жінок і чоловіків, була зазначена в статті 12 Конвенції, що стосується загальних зобов'язань держав щодо запобігання насильству стосовно жінок і домашнього насильства. Усунення інших стереотипів, які перетинаються з сексизмом, таких як стереотипи, пов'язані з соціально-економічним статусом, віком, інвалідністю, статусом належності до національної меншини тощо сприятиме визнанню структурних елементів, які ставлять жінок в уразливе становище, і, згодом, розробці індивідуальних заходів, що визнаватимуть їх самостійність і даватимуть їм змогу виходити з такого несприятливого становища.

У такий спосіб інтерсекційний підхід може поліпшити підхід, що ґрунтується на «вразливості груп», який зазвичай зустрічається в європейських правових і директивних документах, трьома способами.

По-перше, враховуючи, що певна усталена практика в законодавстві, наприклад, перелічування деяких груп як спочатку вразливих, може передбачити вивчення того, як виникає така вразливість. Інтерсекційний підхід передбачає, що перевагу слід віддавати заходам, спрямованим на усунення основних факторів, які формують таку вразливість, що призводить до розробки політики, спрямованої на подолання несприятливого становища окремих осіб і груп. У такий спосіб вразливість пов'язана з соціальним позиціонуванням, яке може бути змінено, а не з незмінною груповою характеристикою.

По-друге, інтерсекційний підхід передбачає, що кожна категорія відмінностей, така як стать, раса, етнічна належність, клас, сексуальна

---

34. Див., наприклад, CEDAW стаття 5. Європейський суд з прав людини розглядав гендерні стереотипи у багатьох справах, починаючи зі справи *Костянтин Маркін проти Росії* (*Konstantin Markin v. Russia*). Також див. довгий перелік коментаторів: Сімона Кьюсак і Олександра С.Х. Тіммер, «Гендерні стереотипи у справах про зґвалтування: рішення Комітету CEDAW у справі «*Вертідо проти Філіппінів*» (*Vertido v. The Philippines*) (2011) 11 Огляд законодавства про права людини 329; Сімона Кьюсак, «CEDAW як правова основа для транснаціональних дискусій про гендерні стереотипи» у Енн Геллум та Генрієтти Сіндінг Аасен (ред.), «*Права людини жінок: CEDAW у міжнародному, регіональному та національному праві*» (Cambridge University Press, 2013); Єва Бремс та А.С.Х. Тіммер, «Стереотипи і право в галузі прав людини (Intersentia 2016); А. Тіммер, «На шляху до антистереотипного підходу до Європейського суду з прав людини» (2011) 11 Огляд законодавства про права людини 707 <<http://hrlr.oxfordjournals.org/content/11/4/707.full>>. Більш критичні зауваження щодо підходів до боротьби зі стереотипами, див.: «Скляна стеля боротьби зі стереотипами», Тіммер і Соса (готується до друку).

орієнтація, гендерна ідентичність, інвалідність та інші соціальні категорії, містить у собі різноманітність і контрастні характеристики. Інтерсекційність вимагає визнання *різноманітності всередині груп, а не лише між ними*. Визнання такої внутрішньої різноманітності робить неможливим називати будь-яку групу осіб однорідною і тому суперечить стереотипним поглядам.

По-третє, інтерсекційний підхід визнає, що взаємозв'язок між категоріями відмінності і їх важливість не можуть бути визначені апріорі.³⁵ Іншими словами, не можна припускати, що гендер переважає над іншими категоріями, або навпаки. Натомість він закликає до всебічного вивчення та ставлення під сумнів численних проявів нерівності в конкретному контексті. Наприклад, Група експертів з боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством (GREVIO) зазначила, що сезонні працівники в Андоррі чи Іспанії часто зазнають сексуального насильства або домагань на роботі,³⁶ припускаючи, що глобалізація, ринки праці, нестабільні умови праці в сільському господарстві, міграційна політика та гендерні стереотипи часто перетинаються, створюючи ризик для жінок. Як у цих випадках перетинаються вік, походження, етнічна належність і соціально-економічний статус чи клас, роблячи жінок жертвами таких форм насильства? Окрім гендерної нерівності, визнання інших категорій та нерівностей може пролити світло на складність насильства стосовно жінок.

Структурна інтерсекційність

На відміну від підходів, що ґрунтуються на ідентичності або групах, структурна інтерсекційність підкреслює зв'язки між категоріями та їх структуру. Нерівне становище окремих осіб і груп пов'язане з категоріями, що використовуються для їх розрізнення. Соціальні, економічні, культурні та інституційні структури взаємопов'язані і формують складну систему, яка створює (і посилює) нерівність.³⁷ Тож «структурна інтерсекційність» досліджує динаміку та процеси, які створюють

---

35. Анж-Марі Генкок, «Коли множення не дорівнює швидкому додаванню: вивчення інтерсекційності як дослідницької парадигми» (2007) 5 Перспективи політики 63, 67.

36. Див., наприклад, звіт GREVIO про базову оцінку Андорри, пункт 21, і звіт GREVIO про базову оцінку Іспанії, пункт 21.

37. Мішель Медден Демпсі, «На шляху до феміністичної держави: що означає «ефективне» судове переслідування за домашнє насильство?» (2007) 70 Огляд сучасного права 908 <www.jstor.org/stable/4543184>.

категорії відмінностей, що призводять до підпорядкування,³⁸ в тому числі в контексті насильства. Основна увага приділяється не «групам» («жінки-мігрантки», «жінки-ромки», «жінки з обмеженими можливостями», «жінки похилого віку», «жінки-лесбіянки», «трансгендерні жінки»), а категоріям або «підставам» для дискримінації та нерівності (наприклад, «статус мігранта», «статус належності до національної меншини», «сексуальна орієнтація», «інвалідність», «вік»), і тому як вони підтримують системи нерівності (наприклад, «расизм», «ейджизм», «ейблеїзм», «лесбофобія», «трансфобія»).

Цей структурний інтерсекційний підхід повністю відповідає розумінню насильства стосовно жінок як форми дискримінації за ознакою статі, яка стверджує, що насильство стосовно жінок не є випадковим і рідкісним, а становить структурну проблему та соціальне явище, глибоко вкорінене у менталітеті.³⁹ Проте інтерсекційність розширює аналіз, охоплюючи інші системи нерівності, такі як расизм чи лесбофобія, трансфобія та соціально-економічна нерівність.

У підсумку, інтерсекційний підхід може сприяти розумінню гендерно-зумовленого насильства як результату численних форм дискримінації чи нерівності. Це підтверджує зв'язок гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок зі структурною (інституційною та соціальною) нерівністю і підкреслює, що насильство може мати місце в різних умовах (дома, на робочому місці, у навчальних закладах тощо). До того ж, він передбачає, що певні групи жінок, які перебувають на перетині двох або більше підстав для дискримінації, можуть стати більш вразливими до (конкретних видів) насильства та/ або зіткнутися з особливими труднощами, проте це вимагає вивчення структурних елементів, які ставлять їх у таке становище, і визнання того, що в межах однієї групи деякі жінки можуть мати різний досвід або потреби.

---

38. Креншоу, «Зображення кордонів: інтерсекційність, політика ідентичності та насильство стосовно кольорових жінок» (№ 27).

39. CEDAW, «Звіт про Мексику Комітету з питань ліквідації дискримінації стосовно жінок згідно зі статтею 8 Факультативного протоколу до Конвенції та відповідь від уряду Мексики» (2005), пункт 159.

Огляд підходів, виявлених у процедурі моніторингу щодо пункту 3 статті 4, для забезпечення реалізації Конвенції без будь-якої дискримінації

У цьому розділі розглядаються різні підходи, що використовуються державами-учасницями Конвенції, та їх оцінка Групою експертів з боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством (GREVIO) для забезпечення реалізації Конвенції без дискримінації. Дані розділу ґрунтуються на доповідях, представлених Групі GREVIO державами-учасницями відповідно до положень пункту 1 статті 68 Стамбульської конвенції («доповіді держав»), і наступних звітах GREVIO про базову оцінку. У цьому розділі увага зосереджується на звітах, що стосуються 17 держав-учасниць, моніторинг яких GREVIO здійснювала між 2017 і 2020 роками. Сюди входять звіти держав і звіти про базову оцінку Австрії, Албанії, Андорри, Бельгії, Данії, Фінляндії, Франції, Італії, Мальти, Монако, Чорногорії, Нідерландів, Португалії, Сербії, Іспанії, Швеції та Туреччини.

У звітах GREVIO про базову оцінку оцінюються заходи щодо впровадження, вжиті державами-членами щодо всіх аспектів Конвенції. Аналіз містить розділи звітів, присвячені пункту 3 статті 4, стислий огляд, а також перелік пропозицій. Проте оскільки інтерсекційність і її здійснення можуть простежуватися у різних розділах Конвенції, аналіз також ґрунтується, за потреби, на розділах, присвячених попередженню, захисту, судовому переслідуванню та комплексній політиці. Звіти держав аналізуються повністю, оскільки в них немає розділу, спеціально присвяченого положенням пункту 3 статті 4 або інтерсекційності.

Розділ починається з пояснення термінології, що використовується GREVIO та державами-учасницями, потім дається виклад основних підходів, що використовуються для реалізації Конвенції без дискримінації, як це передбачено положеннями пункту 3 статті 4.

Термінологія

В основі Конвенції лежить визнання того, що заснованого на єдиній підставі підходу до дискримінації недостатньо для забезпечення життя без насильства для всіх жінок. Стосовно термінології, яка використовується, GREVIO використовує багато термінів для опису співіснування та взаємодії підстав для дискримінації, але термін «інтерсекційна дискримінація» вона використовує як узагальнювальний для систематичної оцінки того, чи звертають увагу держави-учасниці на різні прояви гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок, як під час розробки, так і під час здійснення державної політики, що впливає зі Стамбульської конвенції. Фактично, у звітах про оцінку аналізуються дії, вжиті державами-учасницями відповідно до положень пункту 3 статті 4, під заголовком «інтерсекційна дискримінація». Тут GREVIO звертає увагу на той факт, що деякі групи жінок стикаються зі «складними труднощами»⁴⁰, намагаючись уникнути гендерно-зумовленого насильства та знайти захист; стикаються зі «складними та взаємопов'язаними проблемами»;⁴¹ або стикаються з «додатковими труднощами»;⁴² починаючи від труднощів з доступом до інформації про свої права, зверненням за допомогою, отриманням належної підтримки та користування наявними спеціалізованими послугами для жінок, які стали жертвами насильства. GREVIO наголошує на шкоді, якої завдає інтерсекційна дискримінація, і закликає держави-учасниці боротися з нею.

Загальний підхід

Як загальний підхід, у звітах GREVIO про базову оцінку державам-учасницям пропонується врахувати, що деякі категорії жінок можуть зіткнутися з конкретними перешкодами у частині, що стосується форм насильства, які розглядаються Конвенцією, «через їхнє знаходження на перетині кількох потенційних підстав для дискримінації».⁴³ Такі фактори, як інвалідність, соціально-економічний статус, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність або належність до національної меншини, створюють додаткові перешкоди. Також жінки зазнають ще більшого ризику насильства через велику кількість упереджень, з якими вони

---

40. Звіт GREVIO про базову оцінку Албанії, пункт 16.

41. Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, пункт 42.

42. Звіт GREVIO про базову оцінку Туреччини, пункт 19.

43. Звіт GREVIO про базову оцінку Бельгії, пункт 18.

стикаються. GREVIO чітко підкреслює, що зобов'язання держав-учасниць враховувати це підпадає під принцип належної обачності.⁴⁴

Зобов'язання щодо комплексної перевірки

«Викладене у Стамбульській конвенції зобов'язання щодо комплексної перевірки вимагає від держав враховувати конкретні потреби жінок, які стикаються з численними та перехресними формами дискримінації та несприятливих умов»

Звіт GREVIO про базову оцінку Мальти, пункт 19.

Більшість держав-учасниць, які були об'єктами моніторингу з боку GREVIO, прямо не зазначають підхід, що застосовується до гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок і перехресної нерівності, а також не ввели конкретну термінологію для позначення інтерсекційної нерівності, з якою стикаються жінки. Проте вони вжили кілька заходів для задоволення конкретних потреб. У декількох державах-учасницях правова та політична база, що застосовується до насильства стосовно жінок, ґрунтується на конституційному принципі рівності та недопущення дискримінації, який забороняє дискримінацію за ознакою статі, що доповнюється планами дій або конкретними заходами, спрямованими на боротьбу з гендерно-зумовленим насильством стосовно жінок. Як відповідні приклади можна навести підходи, прийняті Фінляндією і Мальтою. З одного боку, попри те, що Фінляндія ще не прийняла спеціальний закон про домашнє насильство, вона дотримується «стратегії прав людини», у якій гендерна рівність залишається центральною, у поєднанні з підходом, який визнає «численну дискримінацію» стосовно жінок і деякі «ситуації вразливості».⁴⁵ Підкреслюючи зв'язок між правами людини і гендерною рівністю, що має вирішальне значення для боротьби з гендерно-зумовленим насильством, цей підхід відповідає міжнародним стандартам у сфері прав людини з цього питання.

44. У статті 5 Конвенції йдеться про зобов'язання держав-учасниць виявляти належну обачність щодо актів гендерно-зумовленого насильства, що здійснюються недержавними суб'єктами. Принцип належної обачності встановлює зобов'язання щодо засобів, згідно з яким держави-учасниці зобов'язані розробити заходи реагування на усі форми насильства, які охоплюються сферою дії цієї Конвенції, таким чином, щоб дозволити відповідним органам належним чином запобігати, розслідувати, карати і надавати відшкодування за такі акти насильства. Невиконання цієї вимоги призводить до виникнення відповідальності у держави, яка у випадку дотримання зобов'язання була б покладена виключно на недержавний суб'єкт. Див. також пункти 57–59 Пояснювальної доповіді.

45. Звіт держави Фінляндії, на сторінці 8.

Стратегія прав людини, що враховує гендерні аспекти

«Сприяння захисту прав жінок і дівчат є одним з пріоритетних напрямків фінської політики в галузі прав людини. Фінляндія зобов'язана повністю виконувати вимоги міжнародних документів, що стосуються прав жінок, і активно працює в ЄС, ООН та її організаціях і на міжнародних конференціях, а також в інших міжнародних організаціях з метою захисту прав жінок. Особлива увага має приділятися жінкам і дівчатам, які знаходяться у ситуації вразливості і часто зазнають множинної дискримінації».

Звіт, поданий Фінляндією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 8.

З іншого боку, Мальта дотримується підходу «подвійного» недопущення дискримінації. Хоча це також впливає з підходу, що ґрунтується на рівності та недопущенні дискримінації, в країні прийнято низку законів і стратегій, орієнтованих на гендерні питання. Подібно до Стамбульської конвенції, положення про недопущення дискримінації було зазначене у Законі Мальти про гендерно-зумовлене насильство та домашнє насильство.

Положення про недопущення дискримінації

«Виконання положень цього Закону, зокрема заходів щодо захисту прав жертв, має забезпечуватися без дискримінації за будь-якою ознакою, такою як вік; належність до національної меншини; переконання, віросповідання або релігія; колір шкіри, етнічне походження та/ або раса; інвалідність; сімейні обов'язки та/чи вагітність; сімейний та/ чи цивільний статус; гендерне самовираження та/ або гендерна ідентичність; генетичні особливості; стан здоров'я; мова; статус мігранта або біженця; національне або соціальне походження; політичні чи інші переконання; власність; стать або будь-який інший статус» [глава 581 законів Мальти (Закон про гендерно-зумовлене насильство і домашнє насильство, стаття 4, пункт 1)].

Звіт, поданий Мальтою відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 57.

Крім того, Мальта явно дотримується інтерсекційної перспективи щодо надання послуг.

Інтерсекційність і міжгалузева співпраця

«Стосовно аспекту інтерсекційності, відділ з питань домашнього насильства тісно співпрацює з іншими спеціалізованими службами. Наприклад, у випадках інвалідності служба підтримує зв'язок зі спеціалізованими службами з питань інвалідності. У частині, що стосується жінок-мігранток, служба підтримує зв'язок з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Єзуїтською службою біженців (JRS) та Асоціацією жінок-мігранток залежно від характеру ситуації, про яку йдеться. Частина цієї співпраці регулюється угодою, як у випадку роботи з людьми похилого віку».

Звіт, поданий Мальтою відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 30.

Загалом, чотири держави-учасниці згадували про «множинну дискримінацію» у своїх державних звітах (Фінляндія, Італія, Чорногорія та Португалія), і лише одна держава-учасниця прямо згадувала про «інтерсекційність» (Мальта).

Попри малу кількість заходів і правил, розроблених з урахуванням інтерсекційного підходу, GREVIO відзначила багато ініціатив і правил, розроблених державами-учасницями для реалізації Конвенції без дискримінації. Залишаючи державам-учасницям простір для маневру у виборі свого підходу, GREVIO також пропонує їм озброїтися «надійною стратегією для уточнення нормативних і концептуальних меж, що стосуються множинної дискримінації».⁴⁶ Усі оглянуті держави-учасниці прийняли комплекс заходів, спрямованих на усунення різноманіття жінок, інтерсекційної дискримінації та, певною мірою, структурної нерівності. Можна виділити три підходи, які частково збігаються:

1. Підходи, орієнтовані на конкретні групи або на аспекти політики
2. Стратегії обліку гендерної проблематики
3. Інтерсекційні підходи, спрямовані на боротьбу зі структурною дискримінацією.

Вони обговорюються нижче.

---

46. Звіт GREVIO про базову оцінку Франції, пункт 26.

Увага до груп чи аспектів політики

Огляд звітів GREVIO про базову оцінку показує, що держави-учасниці приділяють увагу деяким соціальним категоріям відмінності двома способами. По-перше, держави-учасниці часто визнають, що множинні нерівності, яких зазнають жінки, діють як «перешкоди» для доступу до різних послуг або захисту. Підставами для дискримінації, які GREVIO визначила як такі, що перетинаються з гендерною нерівністю, є статус належності до національної меншини або етнічне походження,⁴⁷ статус інвалідності, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, географічне положення⁴⁸ і вік.⁴⁹ По-друге, GREVIO також висловила занепокоєння щодо конкретних форм порушення прав і дискримінації, з якими стикаються жінки, які вживають психоактивні речовини, жінки, які займаються проституцією, або жінки, які перебувають у спеціалізованих закладах (у місцях позбавлення волі або в закладах догляду) під час доступу до загальних і специфічних послуг та під час отримання захисту. Соціально-економічний статус жінок також часто розглядається у зв'язку зі статусом належності до національної меншини або статусом проживання.

Соціально-економічна вразливість жінок-мігранток, які перебувають у нелегальному становищі

«Висока соціально-економічна вразливість багатьох осіб, які здійснюють догляд за інвалідами, і домашніх робітників, багато з яких перебувають у нелегальному становищі, створює для них ризик таких форм насильства, як сексуальні домагання та сексуальне насильство. GREVIO стурбована відсутністю підходів, що дають змогу цим жінкам реалізувати своє право на життя без насильства».

Звіт GREVIO про базову оцінку Іспанії, пункт 21.

47. Ми включаємо сюди національні та мовні меншини (наприклад, саамі) і національні меншини у конфліктних ситуаціях (наприклад, курдів). Оскільки категорії національних/ мовних і етнічних меншин іноді розпадаються, як це стосується жінок з народності саамі, у цьому дослідженні обидві категорії стоять поруч.
48. Це стосується нерівностей у наданні послуг по всій території держав-учасниць і охоплює розрив між містами/ сільськими місцевостями, розрив між регіональними/ центральними адміністраціями та розрив між континентальними/ заморськими територіями.
49. У багатьох доповідях звертається увага на необхідність врахування інтересів молодих дівчат у межах різних заходів, що вживаються для боротьби з насильством стосовно жінок. Див., наприклад, Фінляндія: «GREVIO закликає владу Фінляндії переглянути свої основні директивні документи та матеріали, в тому числі шкільні матеріали, щоб гарантувати, що всі форми насильства стосовно жінок і дівчат розглядаються з урахуванням віку». Звіт GREVIO про базову оцінку Фінляндії, на сторінці 12. Лише у шести звітах про базову оцінку конкретно описуються перешкоди, з якими стикаються жінки похилого віку: Албанія, Андорра, Бельгія, Франція, Чорногорія та Португалія.

У звітах держав-учасниць крім статі приділяється увага декільком категоріям, таким як етнічне походження або «належність до меншин» (Албанія, Бельгія, Данія, Фінляндія, Італія, Мальта, Чорногорія, Португалія, Сербія, Іспанія, Швеція і Туреччина), а також основна увага приділяється потребам конкретних груп меншин, такі, як жінки-ромки (Албанія, Італія і Сербія) і жінки-саамі (Фінляндія). Іншими категоріями, що фігурують у звітах держав-учасниць, є інвалідність (Албанія, Австрія, Данія, Фінляндія, Італія, Мальта, Португалія, Сербія, Іспанія, Швеція та Туреччина) та гендерна ідентичність (Албанія, Фінляндія, Італія, Мальта, Чорногорія, Португалія, Сербія та Швеція). Крім визнання низького рівня освіти, безробіття або залежності від закладів соціального забезпечення як факторів, що підвищують вразливість жінок, також згадується соціально-економічний статус (Фінляндія, Мальта та Туреччина).

На додачу до посилань на конкретні підстави для дискримінації, огляд звітів держав показує, що загалом держави-учасниці приділяють увагу конкретним «групам», позначаючи їх різними термінами: «групи жінок, які перебувають у несприятливому становищі» (Туреччина), «групи з особливими потребами» (Італія) і «вразливі групи» (Албанія, Фінляндія, Італія, Чорногорія, Португалія, Сербія, Швеція та Туреччина). У всіх випадках виявлення таких груп призводить до потенційного прийняття спеціальних заходів або правил щодо них. Наприклад, Італія пропонує додатковий захист «жінкам з особливими потребами», а саме «вагітним жінкам і жінкам з маленькими дітьми».⁵⁰

У доповідях держав-учасниць також згадуються «вразливі особи» (Албанія, Данія) і «групи, що перебувають у становищі вразливості» (Фінляндія, Італія). Фактично, поняття «вразливість» використовується для надання особливого значення групам або категоріям (зустрічається у звітах 12 держав) частіше, ніж нерівність (згадується у звітах 9 держав) або несприятливе становище (Албанія, Данія, Швеція і Туреччина). З цього випливає, що поняття «вразливість» використовується двома способами. По-перше, через апріорне визначення групи як вразливої, як у Португалії, де була визначена категорія «особливо вразливих постраждалих осіб», що призвело до диференційованої оцінки в ході судового розгляду, у якій бралися до уваги особисті характеристики постраждалої особи.

---

50. Звіт держави Італії, на сторінці 110.

Вразливі постраждалі особи

«Слід підкреслити, що у законодавстві також встановлена концепція «особливо вразливих постраждалих осіб», і тому в індивідуальних оцінках, які мають бути проведені, повинні враховуватися, зокрема, особисті характеристики постраждалої особи, яка має право на особливі заходи захисту. Коли особи, що постраждали від сексуального насильства, гендерно-зумовленого насильства або насильства з боку інтимного партнера, дають свідчення, до них може бути однакове ставлення».

Звіт, поданий Португалією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, сторінки 37–39.

Існують і інші держави-учасниці, в яких «вразливість» або «особливі потреби» не приписуються конкретним групам, але позначають необхідність приділення особливої уваги. Наприклад, постачальники послуг на Мальті повинні оцінити конкретну ситуацію і за потреби прийняти спеціальні механізми. Аналогічний підхід пропонується в Данії, де до «вразливих осіб» ставитимуться по-різному в суді, а судді і прокурори для цього проходять спеціальну підготовку. Проте залишається невизначеним, хто вважається «вразливою особою».⁵¹

Особі, що стали вразливими через обставини

«У будь-яких заходах, що вживаються відповідно до положень цього розділу, мають враховуватися та задовольнятися конкретні потреби осіб, які стали вразливими через дію конкретних обставин, і повинні ставитися на перше місце права людини всіх постраждалих осіб», Закон Мальти про гендерно-зумовлене насильство і домашнє насильство, стаття 12, пункт 3.

Звіт, поданий Мальтою відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 72.

Стосовно груп, про які йдеться у звітах держав, особлива увага приділяється жінкам з обмеженими можливостями (Албанія, Австрія,

51. Звіт держави Данії, на сторінці 12.

Фінляндія, Мальта, Сербія, Іспанія та Швеція), жінкам похилого віку (Австрія, Мальта та Португалія), дівчатам (згадуються у 12 звітах), жінкам-ромкам (Албанія, Італія та Сербія) та ЛБТІ-жінкам (Мальта). Жінки-мігрантки, жінки-біженки та жінки, які шукають притулку, розглядаються у всіх звітах держав, про які йдеться, що не дивно, враховуючи особливу увагу, яка приділяється міграції та притулку в Конвенції. У контексті надання притулку увага приділяється дітям без супроводу (Чорногорія) та жінкам, які подорожують самі (Австрія та Чорногорія). У декількох державах-учасницях особлива увага приділяється соціально-економічному статусу. Це позначається виразом «соціально ізольовані» жінки (Албанія) або через зосередження уваги на конкретних аспектах, таких як домогосподарства, які очолюють жінки, або домогосподарства з одним з батьків (Албанія), та особи, які проживають у закладах соціального забезпечення (Сербія).

У деяких випадках увага до конкретних груп забезпечується за рахунок зосередження уваги на конкретних формах насильства, що розглядаються в Конвенції. Згадування про насильство «з метою захисту честі», примусові та ранні шлюби, а також каліцтво жіночих статевих органів (КЖСО) переспрямовують увагу на мігрантів або етнічні меншини. Наприклад, у Мальті було проведено дослідження КЖСО⁵², у результаті чого було укладено дві брошури, які були опубліковані Національною комісією з питань захисту рівності: одна для медичних працівників, а інша для жінок-мігранток. Остання була опублікована мальтійською та англійською, арабською, сомалійською та тигринською мовами, щоб задовольнити ширшу *мультикультурну* аудиторію.⁵³ Це приклад ефективного об'єднаного тлумачення заборони КЖСО (стаття 38) із зобов'язаннями держав-учасниць щодо проведення збору даних і досліджень (стаття 11), а також підвищення обізнаності (пункт 2 статті 13).

Інший позитивний приклад можна знайти в Італії, де превентивні та інформаційні кампанії щодо КЖСО орієнтовані не лише на жінок-мігранток, які можуть його зазнати, але і на населення загалом, у тому числі на молодь. До того ж, вони проводяться із залученням місцевих жіночих неурядових організацій (НУО) відповідно до зобов'язання держав-учасниць визнавати, заохочувати і підтримувати на всіх рівнях роботу відповідних НУО (стаття 9).

---

52. Національна комісія з питань захисту рівності (2015). Каліцтво жіночих статевих органів на Мальті: наукове дослідження. Доступно за посиланням: https://ncpe.gov.mt/en/Documents/Projects_and_Specific_Initiatives/Forms%20of%20Violence/Report%20-%20FGM.PDF.

53. Там само.

Участь громадянського суспільства у запобіганні конкретним формам насильства та боротьбі з ними

«Програма запобігання КЖСО та боротьби з ним була реалізована по всьому регіону завдяки партнерству зі столицями провінцій та з трьома НУО другого рівня, задіяними у конкретних відповідних секторах (наприклад, люди другого покоління, жінки-мігрантки, міжкультурна комунікація). Були вжиті заходи з метою запобігання та інформування про каліцтво жіночих статевих органів з медичної, правової та соціальної точки зору, що було корисно іноземну жіночому населення, а також усім громадянам, як жінкам, так і чоловікам, загалом. Заходи, що здійснюються у трьох напрямках, спрямовані на: молоде покоління; підготовку соціальних працівників; заходи щодо підвищення обізнаності, інформування та комунікації».

Звіт, поданий Італією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 58.

Задля уникнення ризику стигматизації і подальшого укорінення стереотипів і забобонів, включення інтерсекційного підходу вимагає розгляду впливу цих категорій відмінностей – мігрантського походження, національного походження тощо, – окрім форм насильства, які частіше асоціюються з групами, що належать до таких категорій. Іншими словами, увага до жінок-мігранток або тих, хто належить до національної меншини, повинна виходити за межі примусових шлюбів, каліцтва жіночих статевих органів або насильства «з метою захисту честі». Хоча поширеність цих форм насильства може бути вищою щодо меншин мігрантів або національних меншин порівняно з більшістю населення, інші форми насильства, такі як домашнє насильство, переслідування, сексуальне насильство та сексуальні домагання, можуть бути однаково і, можливо, більш поширеними. Такий підхід необхідно застосовувати як для усталених спільнот мігрантів, так і для новоприбулих мігрантів.

Звіти держав і звіти GREVIO про базову оцінку слугують для обліку гендерної проблематики і врахування проблеми гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок у загальній політиці як корисна стратегія для привернення уваги до обставин і конкретних потреб жінок, які страждають від множинної дискримінації.

Стратегії обліку гендерної проблематики

У попередньому розділі зазначалося, що політика, орієнтована на конкретні групи, і «секторальна політика», орієнтована на сфери, які впливають на запобігання насильству або захист постраждалих жінок (освіта, засоби масової інформації, житло, охорона здоров'я, зайнятість, притулок, міграція тощо), вимагають впровадження стратегії обліку гендерної проблематики і врахування проблем «гендерно-зумовленого насильства», що спрямовані на облік і задоволення потреб жінок, які страждають від численних форм дискримінації та насильства. Врахування принципу «різноманіття» так само може використовуватися як стратегія для введення інтерсекційності у різні аспекти політики, в тому числі в гендерну політику, через включення конкретних заходів для задоволення потреб усіх жінок.

Включення заходів щодо гендерної проблематики та гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок у загальну політику

GREVIO закликає держави-учасниці, які прийняли секторальну політику і програми, призначені для маргіналізованих/ цільових груп, включити в них попередження гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок, щоб підвищити ефективність заходів щодо його запобігання та боротьби з ним.⁵⁴ Вона наполягає на необхідності включення заходів щодо запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним у загальну політику та програми, спрямовані на задоволення конкретних потреб цих груп, таких як політика щодо інвалідності чи міграційна політика.⁵⁵ Наприклад, GREVIO зазначає, що французька національна стратегія боротьби з аутизмом не приділяє достатньої уваги заходам щодо запобігання сексуальному насильству стосовно жінок з розладами атистичного спектру та боротьби з ним.⁵⁶ Огляд звітів держав показує, що, хоча облік гендерної проблематики сам по собі є політикою в таких державах-учасницях, як Швеція або Фінляндія, серед держав-учасниць також спостерігається чітка тенденція до включення гендерної проблематики в загальну політику, особливо у частині, що стосується політики у сфері міграції та надання притулку. Декілька держав-учасниць також «включили» стратегії боротьби з гендерно-зумовленим насильством у різні стратегії.

54. Звіт GREVIO про базову оцінку Італії, пункт 27; Звіт GREVIO про базову оцінку Франції, пункт 26.

55. Звіт GREVIO про базову оцінку Туреччини, пункт 23.

56. Звіт GREVIO про базову оцінку Франції, пункт 25.

Італія наводить два корисних приклади як «обліку гендерної проблематики», так і «обліку гендерно-зумовленого насильства» у міграційну політику. У межах своєї міграційної політики Італія приділяла особливу увагу сфері зайнятості, де вона також здійснювала облік гендерної проблематики. Це гарний приклад усебічного підходу до жінок-мігранток, який виходить за межі простої уваги до жінок-мігранток *лише* у контексті конкретних форм насильства, як це обговорювалося у попередньому підрозділі.

Враховання гендерної проблематики у міграційній політиці

«Щорічний звіт про присутність мігрантів на ринку праці в Італії, який щорічно публікується управлінням з питань імміграції та інтеграції, містить поглиблений аналіз усіх аспектів ситуації з працевлаштуванням мігрантів; і особлива увага приділяється жінкам-мігранткам, що сприяє визначенню заходів втручання на користь рівня зайнятості жінок. Управління з питань імміграції та інтеграції публікує щорічні звіти про громади мігрантів в Італії, які містять дані за статтю, що робить їх важливим інструментом для розуміння особливостей ситуації з жінками-мігрантками в Італії [...] і для сприяння визначенню державної політики, що враховує гендерні аспекти».

Звіт, поданий Італією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 22.

Результати огляду звітів GREVIO про базову оцінку та звітів держав також свідчить про те, що увага до конкретних ознак дискримінації виявляється у зв'язку з деякими заходами у два способи. З одного боку, Конвенція приділяє особливу увагу міграційному статусу (стаття 59) та процедурам визначення притулку (статті 60 та 61), з іншого боку.

Наочним прикладом враховання проблеми гендерно-зумовленого насильства в політиці надання притулку є також План дій Італії на 2017–2020 роки, який спрямований на «виявлення і викриття» насильства, якого можуть зазнавати жінки-мігрантки. При цьому в плані дій визнавалося, що жінки «зазнають декількох видів дискримінації одночасно», що ґрунтуються на поєднання їх статі і міграційного статусу. Хоча в ньому перелічені конкретні групи (жінки-мігрантки, жінки-біженки, жінки, які шукають притулку, ромки, синті та жінки-

мандрівниці, а також жінки, які є трудовими мігрантками), там вони не одразу зазначаються як «вразливі», натомість зазначається, що вони можуть бути схильні до «особливої вразливості».⁵⁷

Незалежно від важливості включення заходів щодо врахування проблематики гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок у політику, яка впливає на маргіналізовані групи, GREVIO усвідомлює, що цього недостатньо. Група експертів визнає, що орієнтація на конкретні групи може пролити світло на їхні обставини та полегшити збір даних і виявлення потенційних перешкод. У наступному розділі розглядаються деякі способи, за допомогою яких держави-учасниці звертають увагу на ці аспекти у своїх правових і директивних заходах щодо боротьби з гендерно-зумовленим насильством стосовно жінок.

Врахування різноманіття в політиці протидії гендерно-зумовленому насильству стосовно жінок і боротьби з цим явищем

Пункт 3 статті 4 Стамбульської конвенції містить вимогу про те, щоб попри спільність усіх форм гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок усі заходи, вжиті за кожним із чотирьох основних принципів Конвенції – попередження, захист, судове переслідування та комплексна політика – розроблялись і здійснювались з урахуванням обставини, які роблять певних жінок більш вразливими до деяких проявів насильства та більш вразливими до вторинної віктимізації з боку установ і служб, які контактують з постраждалими. Позиціонування жінок робить їхній досвід, потреби і необхідні засоби правового захисту якісно відмінними один від одного. Хоча власне насильство може нічим не відрізнитися, відповіді, які ігнорують багаторівневі аспекти підпорядкування деяких жінок, не дають змогу визначити їхні потреби та у належний спосіб розподілити ресурси для задоволення цих потреб.

Врахування проблематики різноманітності в загальній політиці призводить до включення інтересів і потреб маргіналізованих груп у політику, орієнтовану на ширші верстви населення. Тож введення відмінностей у політику попередження гендерно-зумовленого насильства і боротьби з ним вимагає врахування думок і потреб жінок і дівчат, які перебувають на перетині різних підстав для дискримінації, у процесі попередження, захисту, судового переслідування і координування політики. Хоча існує безліч прикладів заходів, ужитих

---

57. Звіт держави Італії, на сторінці 41.

за чотирма основними принципами, які розроблені з урахуванням обставин, що роблять жінок вразливими до насильства,⁵⁸ у цьому підрозділі показується, як один основний фактор – мова – враховувався у всіх чотирьох основних принципах Конвенції, оскільки прийняття ефективної політики щодо мови може мати важливі наслідки для запобігання насильству та переслідуванню жінок, захисту постраждалих і розробки ефективної та скоординованої політики.

Одним із заходів, передбачених Конвенцією щодо запобігання насильству, є проведення кампаній з підвищення обізнаності. Пам'ятаючи про мультикультурність населення у Європі, їх необхідно здійснювати щонайменше з використанням найпоширеніших у державі мов. Мають включатися не лише мігранти або мовні меншини. Жінки та дівчата з обмеженими можливостями або труднощами у навчанні також повинні мати доступ до цих повідомлень. Гарний приклад такої практики дає Сербія.

Інформаційно-просвітницькі кампанії

«Інформаційно-роз'яснювальна кампанія щодо насильства у сім'ї та з боку інтимного партнера була розроблена секретаріатом провінції, уповноваженим з питань гендерної рівності, для підвищення обізнаності громадськості про домашнє насильство, роз'яснення заходів захисту і надання контактної інформації компетентних служб. З цією метою секретаріат надрукував і розповсюдив 50 000 листівок з інформацією сербською, угорською, румунською, русинською, словацькою та циганською мовами. Сербською мовою та мовами національних меншин була надрукована брошура під назвою «Зупинити насильство стосовно жінок», що містить інформацію про види насильства, правову базу, тактику виживання та роль компетентних установ. Також було надруковано 15 000 буклетів сербською, угорською, словацькою та циганською мовами, що містять інформацію про унікальну гарячу лінію SOS для соціалістичного краю Воєводина».

Звіт, поданий Сербією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 22.

---

58. Деякі з них згадуються у підрозділах 0 і 0, а деякі включені до розділу 0 цього документа.

Мови меншин і мова жестів

«На підставі [Закону про інформування громадськості та засоби масової інформації (2014)] Міністерство культури та інформації оголошує щорічний конкурс на спільне фінансування проєктів інформування громадськості, які створюють контент, що сприяє підвищенню обізнаності громадськості про становище жінок у нашому суспільстві, гендерні стереотипи, насильство стосовно жінок тощо. Фінансування проєкту дає змогу ЗМІ створювати сюжети, які підвищують обізнаність про [гендерно-зумовлене насильство] та сприяють зміні патріархальних культурних моделей і моделей поведінки. Міністерство також спільно фінансує програми інформування громадськості мовами національних меншин і мовою жестів».

Звіт, поданий Сербією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 30.

З точки зору захисту вирішальне значення також має доступність інформації для *всіх жінок і дівчат*. Стаття 19 містить зобов'язання для держав-учасниць «вживати необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб постраждалі отримували належну та своєчасну інформацію про доступні служби підтримки та правові заходи зрозумілою їм мовою». У такий спосіб державам-учасницям слід не лише враховувати мови меншин і мову жестів, а необхідно також використовувати мову, яка може бути зрозуміла постраждалим. Наприклад, у Фінляндії брошура з інформацією для постраждалих також друкується у «зручному для сприйняття» варіанті.

«Зручна для сприйняття» інформація

«Брошура для друку призначена для розповсюдження серед постраждалих і для сприяння наданню інформації, особливо в роботі поліції та інших органів кримінального розшуку. Брошуру також можуть використовувати судові органи, служби підтримки постраждалих та інші особи, які контактують з постраждалими. Брошура доступна такими мовами: фінська, адаптована фінська, шведська, адаптована шведська, саамська, англійська, естонська, російська, сорані, арабська та сомалійська». Звіт, поданий Фінляндією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 45.

Увага до мовного різноманіття також важлива для надання послуг. Гарячі лінії можуть слугувати найкращим наочним прикладом. Проте судові процедури також вимагають уваги до мовного різноманіття. Стаття 56 Конвенції зобов'язує держави-учасниці надавати постраждалим незалежних і компетентних усних перекладачів під час їхньої участі у судовому розгляді чи наданні доказів. Огляд звітів держав показує, що вживаються найрізноманітніші заходи, починаючи від залучення перекладача під час опитування постраждалих осіб поліцією або суддями і закінчуючи більш всеосяжними заходами, які дають змогу постраждалим діяти від свого імені і сприяють успішному розслідуванню злочину. Для цього потрібен доступ до послуг усних перекладачів і перекладу документів. Гарний приклад таких заходів дає Австрія.

Усний і письмовий переклад

«Постраждалі особи, які не можуть на достатньому рівні спілкуватися мовою судового розгляду, мають право на допомогу у вигляді письмового чи усного перекладу. Це право поширюється не лише на усний переклад, а й на письмовий переклад основних документів у справі (включно з підставами для тимчасового зупинення, судовим рішенням)».

Звіт, поданий Австрією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 59.

У межах принципу координування політики, у статті 11 Конвенції також зазначається важливість збору даних і проведення досліджень щодо гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок. Держави-учасниці повинні регулярно збирати відповідні статистичні дані за позиціями про випадки всіх форм насильства, на які поширюється дія цієї Конвенції, включно з опитуванням населення для оцінки поширеності всіх форм насильства і їх тенденцій. Мовна доступність також важлива для належного виконання цього зобов'язання та для визначення поширеності та тенденцій насильства з боку самих постраждалих. Фінляндія надає позитивний приклад послуг, що надаються населенню.

Опитування населення

«Національне опитування жертв злочинів — це загальнодержавне репрезентативне дослідження віктимізації злочинів, яке проводиться щороку, починаючи з 2012 року. Опитування проводиться у вигляді поштового опитування з можливістю очної участі. Загальний розмір вибірки становить 14 000 осіб віком від 15 до 74 років, які постійно проживають у Фінляндії. Опитування проводиться чотирма мовами: фінською, шведською, російською та англійською, і охоплює всю країну, в тому числі самоврядну провінцію Аландські острови».

Звіт, поданий Фінляндією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 26.

Стратегії протидії структурній дискримінації та боротьби з нею

У попередніх розділах зазначається, що просто врахування проблематики гендерно-зумовленого насильства у політиці, орієнтованій на групи, призводить до ризику ігнорування більш широкого контексту нерівності, якої зазнають жінки, і того, як різні стратегії впливають на ефективність профілактичних і захисних заходів, що вживаються у відповідь на різні форми насильства. Насправді, поєднання стратегій врахування проблематики в груповій або секторальній політиці має більше шансів на успіх, якщо вони враховують потреби та інтереси жінок і дівчат, що перебувають у точці перетину кількох ознак дискримінації.

GREVIO нагадує державам-учасницям, що широкомасштабна політика боротьби з гендерно-зумовленим насильством стосовно жінок *sama po sobi* не поширюється на групи жінок, що належать до національних або інших меншин, і чії обставини, життєві можливості, культурний контекст і залежності істотно відрізняються від умов життя жінок, які не належать до меншин.⁵⁹ Їхні обставини та положення у контексті соціальних служб і інших постачальників послуг також різні. Жінки, які зазнають інтерсекційної дискримінації, можуть стикатися з перешкодами, обмеженнями та труднощами під час звернення за захистом до органів влади,⁶⁰ особливо в тих випадках, коли відсутні довірчі стосунки,⁶¹ постачальникам послуг не вистачає культурологічної сприйнятливості⁶² або просто не вистачає підготовки та обізнаності.⁶³ У такий спосіб GREVIO закликає держави-учасниці переходити до більш структурних і всеосяжних заходів реагування на гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок, які охоплюють і захищають усіх жінок однаковою мірою, і в яких розглядаються структурні елементи, які ставлять деяких жінок і дівчат у таке несприятливе соціальне становище. Для цього державам-учасницям необхідно вживати заходів, спрямованих на усунення корінних причин інтерсекційної дискримінації, різних систем нерівності і способів їх взаємодії. Цього можна досягти через розробку стратегій боротьби зі стереотипами та забобонами, а також через усунення перешкод, з якими стикаються деякі жінки, звертаючись по допомогу.

Боротьба зі стереотипами та упередженістю

Відповідно до вимог Конвенції GREVIO закликає держави-учасниці виявляти всі форми насильства стосовно жінок, на які поширюється дія Конвенції, забезпечувати безпеку постраждалих і направляти їх у відповідні спеціалізовані служби. Водночас вона нагадує, що особи, які страждають від інтерсекційної дискримінації, стикаються з конкретними перешкодами під час звернення по допомогу, і тому держави-учасниці зобов'язані усувати їх.⁶⁴ Взаємодія різних систем нерівності та високий рівень упереджень і дискримінації, з якими стикаються певні категорії жінок, можуть збільшувати ризик насильства і вторинної віктимізації з

---

59. Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, пункт 13.

60. Звіт GREVIO про базову оцінку Бельгії, пункт 18.

61. Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, резюме.

62. Звіт GREVIO про базову оцінку Іспанії, пункт 23.

63. Звіт GREVIO про базову оцінку Фінляндії, пункт 99.

64. Звіт GREVIO про базову оцінку Сербії, пункт 17.

боку державних органів і практичних фахівців.⁶⁵ Тож GREVIO зазначає, що стереотипи та упередження, в тому числі несвідоме упередження щодо деяких жінок, таких як жінки з обмеженими можливостями або жінки, що належать до національних меншин, можуть перешкоджати їх доступу до захисту і послуг. Тому держави-учасниці зобов'язані «заохочувати зміни в соціальних і культурних моделях поведінки жінок і чоловіків з метою викорінення забобонів, звичаїв, традицій та всіх інших проявів, які засновані на ідеї неповноцінності жінок або на стереотипних уявленнях про роль жінки і чоловіка» (стаття 12, пункт 1).

Розглядаючи звіти держав і звіти GREVIO про базову оцінку, можна виділити два основних способи боротьби зі стереотипами та упередженнями. Один із підходів зосереджується на трансформаційному аспекті та передбачає підготовку й освіту постачальників послуг, підвищення обізнаності та освіту широкої громадськості та (само) регулювання засобів масової інформації. Стосовно першого підходу, виявивши збереження упереджень і стереотипів у державах-учасницях щодо певних жінок, як серед широкої громадськості, так і серед фахівців, які контактують з постраждалими жінками, GREVIO закликає держави-учасниці боротися зі стійкою дискримінацією через прийняття і вжиття політик і заходів, які:

- ▶ підвищують обізнаність про особливий гендерний характер насильства стосовно жінок;⁶⁶
- ▶ забезпечують більш високий рівень обізнаності про те, як гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок впливає на різні групи жінок;⁶⁷
- ▶ забезпечують більшу культурологічну сприйнятливість органів влади та постачальників послуг через викорінення упереджень і стереотипних уявлень про насильство та групи серед державних службовців;⁶⁸
- ▶ усувають нерівне поводження або упереджене застосування законів та інші форми упередженості з боку установ.⁶⁹

---

65. Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, пункт 26.

66. Звіт GREVIO про базову оцінку Нідерландів, пункт 44; Звіт GREVIO про базову оцінку Італії, резюме.

67. Звіт GREVIO про базову оцінку Італії, пункт 27; Звіт GREVIO про базову оцінку Туреччини, пункт 23.

68. Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, резюме.

69. Звіт GREVIO про базову оцінку Іспанії, пункт 20.

Як інший підхід держави-учасниці підкреслюють криміналізацію висловлювань, що розпалюють ненависть (підбурювання до ненависті, дискримінації чи насильства на основі передбачуваної належності постраждалої особи до певної групи), та злочинів на ґрунті ненависті (злочинів, мотивованих відразою до передбачуваної належності постраждалої особи до певної групи) як захід покарання за стереотипи і упередженість, хоча це не є формою насильства, на яку безпосередньо поширюється дія Конвенції. У зв'язку з цим, на додачу до включення в заборону досить широкого та інклюзивного переліку підстав, необхідні превентивні заходи. Гарним прикладом заходів, спрямованих на запобігання висловлюванням, що розпалюють ненависть, та іншим дискримінаційних заявам, є Кодекс етичних норм, прийнятий асоціаціями журналістів у Сербії.

Висловлювання, що розпалюють ненависть, і приватний сектор

«Кодекс етичних норм у журналістиці (2006), прийнятий Асоціацією незалежних журналістів Сербії та Асоціацією журналістів Сербії, передбачає таке: журналіст повинен виступати проти всіх, хто порушує права людини або підтримує будь-який вид дискримінації, робить висловлювання, що розпалюють ненависть, або підбурюють до насильства; журналістика ніколи не повинна підтримувати поширення статевих, гендерних, етнічних, расових, соціальних або релігійних стереотипів; особисті заботони журналіста не повинні транслюватися чи публікуватися у жодному контексті, як у відкритій, так і в прихованій формі; журналіст повинен уникати використання фраз, які мають шовіністський, сексистський або будь-який інший дискримінаційний підтекст».

Звіт, поданий Сербією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 31.

Примітно, що в Іспанії визначення злочину на ґрунті ненависті охоплює не лише підстави для дискримінації, а й системи нерівності, що лежать в основі таких злочинів (расизм, антисемітизм).

Боротьба з нерівністю та дискримінацією

Зміщення уваги з груп (наприклад, жінок-мігранток, жінок з обмеженими можливостями, жінок-лесбіянок, трансгендерних жінок, літніх жінок тощо) на підстави для дискримінації (наприклад, статус мігранта, інвалідність, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, вік тощо) і системи збереженої нерівності (наприклад, расизм, ейблеїзм, лесбофобія, трансфобія, ейджизм тощо) дає змогу розробити політику, що враховує більш широкий контекст, різні рівні нерівності і складні способи їх взаємодії.

Огляд виявив кілька випадків, коли держави-учасниці визнали системний характер дискримінації. У відповідь на ці структурні елементи, що посилюють насильство та дискримінацію, GREVIO рекомендує звернути увагу на більш широкий контекст, який може призводити до нових форм насильства або посилювати поточне насильство стосовно жінок. Це може стосуватися таких ситуацій, як конфлікт, а також більш загального контексту, такого як міграція, і різних галузевих стратегій, прийнятих у зв'язку з цим.

До того ж, GREVIO закликає держави-учасниці не зупинятися на проявах насильства, на його поверхні, а працювати над його корінними або структурними причинами. Це може означати, наприклад, що визнання вразливості жінок, які є трудовими мігрантками, до насильства вимагає від держав-учасниць не лише розгляду питань, що стосуються їхнього статусу проживання і робочих віз, а й вивчення політики найму жінок-мігранток, умов їх праці тощо.⁷⁰ Хоча це означає розширення розгляду за межі політики у сфері гендерно-зумовленого насильства, такий підхід може підпадати під дію пункту 3 статті 4, оскільки він безпосередньо впливає на ефективне виконання положень Конвенції без дискримінації. Італійська стратегія врахування проблематики гендерно-зумовленого насильства у міграційній політиці є прикладом більш «структурного» підходу, оскільки вона намагається усунути різні фактори, які роблять жінок-мігранток вразливими. Це, на додачу до виділення існування системи нерівності, такої як расизм, може мати довгострокові та трансформаційні наслідки, як зазначалося вище.

---

70. Л. Палумбо та А. Шюрба, «Вразливість до експлуатації жінок-мігранток, які працюють у сільському господарстві в ЄС: необхідність дотримання прав людини і гендерна перспектива» 84.

Врахування проблематики гендерно-зумовленого насильства у процедурах міграції та надання притулку

«[Національний стратегічний план запобігання насильству чоловіків стосовно жінок і боротьби з ним (2017–2020)] має на меті розробку заходу втручання (з відповідними цілями та діями), спрямованого на уповільнення механізму відтворення та повторення насильства стосовно жінок-мігранток, біженок і шукачок притулку в Італії. Це означає виявлення і розкриття насильства, якого зазнають ці жінки, а також надання їм необхідних інструментів для звільнення від насильства з урахуванням їхнього міграційного проєкту. У зв'язку з цим неможливо випустити той факт, що жінки-мігрантки, як жінки, так і як мігрантки, а також ромки, синті і мандрівні жінки, зазнають декількох видів дискримінації одночасно. Зокрема, існують фактори, які ускладнюють рішення звільнитися від ситуацій насильства, наприклад, мовні перешкоди, відсутність достатньої інформації, складна концепція прав людини, різне сприйняття та труднощі у виявленні насильства з боку чоловіків стосовно жінок порівняно з культурним контекстом, з якого вони походять, життя з ненадійними умови праці та труднощі з легальним працевлаштуванням в Італії, [...] можлива наявність дітей, необхідність утримувати їх або страх їх втратити. Особливу увагу необхідно приділяти жінкам, які є трудовими іммігрантками, оскільки вони схильні до особливої вразливості.

Звіт, поданий Італією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінці 41.

Загалом, у цьому розділі описуються три основні стратегії, що використовуються державами-учасницями, та які обговорює GREVIO, — фокус на групах і сферах політики, стратегії врахування проблематики та стратегії запобігання структурній дискримінації та боротьби з нею, які сприяють виконанню положень Конвенції без дискримінації відповідно до зазначеного у пункті 3 статті 4. У наступних розділах дається короткий опис того, як може виглядати виконання положень Конвенції з точки зору інтерсекційного підходу.

Тлумачення зобов'язань Стамбульської конвенції через призму інтерсекційності

Відповідно до положень пункту 3 статті 4 у цьому розділі пропонується інтерсекційне тлумачення зобов'язань держав-учасниць у зв'язку з чотирма основними принципами Конвенції: попередження, захист, судове переслідування та координування політики (Prevention, Protection, Prosecution, Policy coordination). Ці принципи гармонійно доповнюються п'ятою літерою «Р» на позначення участі (Participation),⁷¹ яка задає Конвенції напрямок і підкреслюється інтерсекційністю. Інтерсекційність вимагає, щоб держави враховували структурні та динамічні наслідки взаємодії двох або більше форм дискримінації щодо того, як жінки зазнають насильства, та їхніх подальших потреб. Жінки, які виявилися вразливими через різні обставини, можуть стикатися з додатковими перешкодами під час звернення за допомогою або тому, що політика розробляється так, що накладає на них додатковий тягар, призводить до дискримінації, або тому, що вона відтворює стереотипи і стигму.

На додачу до положень пункту 3 статті 4 як «керівні принципи» під час реалізації всієї Конвенції виступають також дві інші її статті: принцип комплексної перевірки (стаття 5) та прийняття гендерно-чутливої політики (стаття 6).

У статті 5 Конвенції встановлюється подвійне зобов'язання для держав-учасниць: з одного боку, держави повинні утримуватися від вчинення актів гендерно-зумовленого насильства стосовно *будь-якої* жінки і, з іншого боку, забезпечувати, щоб державні органи, агенти, установи та інші

---

71. Елейн Коннеллі та інші, «Не берете участь у дискусії? Якісне дослідження, що вивчає роль громад у межах заходів щодо боротьби з каліцтвом жіночих статевих органів у Європі» (2018) 8 WMJ Open. Автори пропонують додати п'яту «Р» для участі (Participation) під час розробки та реалізації політики.

державні суб'єкти діяли відповідно до цього зобов'язання. Прийняття інтерсекційного підходу до політики боротьби з гендерно-зумовленим насильством стосовно жінок і її виконання без дискримінації становить частину цього зобов'язання. Ключовим є забезпечення того, щоб державні суб'єкти та установи не відтворювали упередження та дискримінацію стосовно жінок, які зазнають пережитих форм дискримінації. Державам-учасникам необхідно ретельно враховувати конкретні потреби цих жінок під час розробки і здійснення політики запобігання гендерно-зумовленому насильству та боротьби з ним. До того ж, вона вимагає від держав-учасниць вжиття необхідних законодавчих і інших заходів для комплексної перевірки з метою запобігання, розслідування, покарання та відшкодування у зв'язку з усіма актами гендерно-зумовленого насильства, на які поширюється дія Конвенції, і рівного захисту всіх жінок. У такий спосіб, дії, що вживаються для забезпечення життя без насильства, повинні служити інтересам жінок *будь-якого походження* і повинні забезпечувати однаковий рівень заходів щодо запобігання, захисту, розслідування, покарання та надання послуг.⁷² Зобов'язання щодо комплексної перевірки вимагає від держав-учасниць гарантувати рівний доступ до надання послуг усім постраждалим на всій території держави, незалежно від таких умов, як дохід або міграційний статус, для забезпечення того, щоб заходи втручання враховували індивідуальні права і конкретну ситуацію й потреби кожної постраждалої жінки у зв'язку з конкретною формою пережитого насильства.⁷³ У Пояснювальній доповіді до Стамбульської конвенції пояснюється, що комплексна перевірка — це не зобов'язання за результатом, а зобов'язання за засобами, яке вимагає від держав-учасниць організувати свої заходи реагування на гендерно-зумовлене насильство так, щоб відповідні органи влади могли якісно запобігати, розслідувати, карати і забезпечувати відшкодування всім жінкам, які зазнають ризику насильства, на яке поширюється дія Конвенції, або постраждали від нього.

Статтю 6 Стамбульської конвенції про гендерно-чутливу політику від держав-учасниць вимагається зменшити нерівність через розширення можливостей усіх жінок у всіх аспектах життя, включно з участю у політичному та економічному житті. Така участь жінок у розробці політики та наданні послуг є складовою частиною стратегії боротьби з насильством та запобігання йому, захисту жінок та надання їм підтримки й відшкодування збитків. Політика повинна відбивати різноманітність

---

72. Звіт GREVIO про базову оцінку Італії, пункт 27.

73. Звіт GREVIO про базову оцінку Сербії, пункт 17; Звіт GREVIO про базову оцінку Фінляндії, пункт 104.

соціального становища жінок, їхній досвід, потреби та знання, щоб уникнути повторної віктимізації та забезпечити ефективне дотримання зобов'язання щодо комплексної перевірки.

Нижче пропонується невичерпне тлумачення зобов'язань за Конвенцією, що ґрунтується на звітах GREVIO про базову оцінку і звітах держав. Хоча кожен принцип Конвенції включає в себе низку заходів і зобов'язань, докладна розробка кожного зобов'язання вийшла б за межі цього дослідження. У такий спосіб, у цьому розділі представлено та повністю розроблено набір заходів щодо кожного принципу як конкретні приклади того, як послідовно впроваджувати інтерсекційну точку зору.

Запобігання

Стамбульська конвенція встановлює загальні зобов'язання щодо запобігання, які вимагають від держав-учасниць заохочувати зміни в соціальних і культурних моделях поведінки, заснованих на ідеї неповноцінності жінок, викорінювати забобони і стереотипи, які породжують насильство і завдають шкоди жінкам, і вживати заходів щодо розширення прав і можливостей жінок (стаття 12). Зобов'язання запобігати насильству також охоплює широкий спектр заходів, що стосуються підвищення обізнаності (стаття 13), підготовки фахівців (стаття 15), освіти з питань рівності між жінками та чоловіками (стаття 14), усунення стереотипів або заохочення активної ролі чоловіків і хлопців у викориненні насильства. Застосовуючи інтерсекційний підхід до виконання цього зобов'язання, держави-учасниці повинні враховувати, як гендерно-зумовлене насильство впливає на різні групи жінок, і як різні форми насильства можуть бути більш поширеними серед деяких жінок або у деяких контекстах.

Інформаційно-просвітницькі кампанії є основним заходом, що застосовується державами-учасницями для запобігання насильству та інформування жінок, які можуть постраждати від нього, про їхні права. Для цього державам-учасницям необхідно звертатися до груп, які мають обмежений доступ до інформації, проживають у віддалених районах або перебувають під вартою і більш уразливі до певного виду насильства, а також надавати відповідну й достатню інформацію всеохопно та доступною мовою. Цікавим прикладом є проєкт «*Розірвати коло насильства*», який реалізовувався на Мальті з метою проведення інформаційно-просвітницьких заходів для ЛБТІ-жінок, жінок-мігранток, жінок з обмеженими можливостями та жінок, які проживають у притулках

другої черги. Проєкт був реалізований спільно з НУО та супроводжувався кампаніями в соціальних мережах для підвищення обізнаності широкої громадськості. У Швеції на онлайн-порталі www.youmo.se молодим мігрантам пропонуються відповіді шістьома мовами на запитання, що стосуються сексуального життя, сімейних стосунків, шлюбу та насильства, а також надається інформація про їхні права. У Сербії інститут медичних посередників ромів у певних сферах допомагає подолати недовіру до органів охорони здоров'я і підвищувати рівень репродуктивного здоров'я серед жінок-ромок, включно з запобіганням раннім шлюбам. Залучення жінок із цільових громад до інформаційно-просвітницьких кампаній збільшує вплив, який можуть мати такі кампанії, оскільки вони звертаються до громади з урахуванням її культурних традицій.

Підготовка фахівців має ключове значення для забезпечення рівного захисту та запобігання вторинній віктимізації жінок і дівчат, які стали жертвами гендерно-зумовленого насильства. Особливо це стосується насильства стосовно жінок, які зазнають перехресних форм дискримінації, оскільки серед державних службовців і фахівців, які контактують з ними, існує упередження та необ'єктивність. Навчання, що забезпечує отримання знань про особливі характеристики або потреби жінок, які стикаються з інтерсекційною дискримінацією, і про вплив інтерсекційної дискримінації на доступ до інформації, послуг і підтримки, дає змогу фахівцям отримувати знання для виявлення насильства на ранніх стадіях і уникати повторної віктимізації та дискримінації з будь-яких підстав під час вжиття заходів реагування. Навчання має зосереджуватися на гендерно-зумовленому характері насильства стосовно жінок і пропонувати фахівцям поміркувати над своєю практикою та власними упередженнями; воно також має бути спрямоване на усунення негативних поглядів і стереотипів, які перешкоджають належному захисту та підтримці жінок, які стали жертвами гендерно-зумовленого насильства, незалежно від їх походження чи обставин. Оскільки структурне насильство та вторинна віктимізація можуть впливати на здатність деяких жінок повідомляти про насильство поліції або іншим фахівцям, таким як соціальні працівники або медичні працівники, важливо, щоб вони розуміли складний досвід жінок, які стикаються з гендерно-зумовленим насильством, щоб адекватно реагувати на їхні потреби. Тож підготовці фахівців сприятиме ознайомлення з думками та участю жінок, які зазнавали інтерсекційної дискримінації.

Професійна підготовка має ґрунтуватися на чітких протоколах і настановах і має на меті встановити стандарти, яких працівники повинні

дотримуватися у відповідних сферах, як у частині попередження насильства й боротьби з ним, так і під час оцінки ризику. Вона має включати протоколи та керівні принципи для направлення до установ, а також процедури координування заходів/ співпраці між органами, що займаються питаннями насильства, і повинно включати методи обміну знаннями та досвідом у розгляді таких випадків, а також процедури нагляду та підзвітності.⁷⁴ Підготовка також повинна охоплювати відповідні умови професійної звітності та нагадувати фахівцям, що жінки й дівчата повинні зберігати свою автономію й отримувати інформацію впродовж усього процесу.

Захист

Хоча метою Стамбульської конвенції є запобігання всім формам насильства стосовно жінок, постраждалих, а також жінки та дівчата, яким загрожує насильство, потребують належного захисту від подальшого насильства, підтримки та сприяння у подоланні численних наслідків такого насильства. Відповідно до положень Стамбульської конвенції, безпека і захист постраждалих повинні бути в центрі уваги під час вжиття державами-учасницями захисних заходів. У пункті 3 статті 18 від держав-учасниць чітко вимагається вжиття необхідних заходів для захисту всіх постраждалих осіб від будь-яких подальших актів насильства так, щоб враховувалися конкретні потреби жінок, які стають вразливими через особливі обставини. Зобов'язання щодо захисту передбачає, серед іншого, надання інформації про послуги підтримки та права, що забезпечують допомогу постраждалим від гендерно-зумовленого насильства, а також доступ до загальних послуг, що сприяють відновленню, в тому числі до правової допомоги, фінансової допомоги, житла чи допомоги у професійній підготовці та пошуку роботи. У попередніх розділах цього

---

74. До фахівців, які займаються питаннями насильства стосовно жінок, належать медичні працівники; співробітники правоохоронних органів; власне правоохоронні органи; судова система; юристи; фахівців, які беруть участь у підтримці процесу прийняття судових рішень; соціальні працівники; психологи; персонал, що надає загальні та спеціальні послуги (притулки, телефони довіри), в тому числі ті, які надаються неурядовими організаціями; персонал, що працює в місцях початкової роботи і пунктах прийому жінок-мігранток і осіб, які шукають притулку; співробітники імміграційної служби і служб надання притулку; а також перекладачі та посередники. Наприклад, правоохоронці повинні пройти підготовку щодо усіх форм насильства, на які поширюється дія Конвенції, щодо запобігання та виявлення насильства, щодо гендерних стереотипів та уникнення стереотипного ставлення у суді, щодо потреб і прав постраждалих осіб, відмови від виправдання насильства, що здійснюється «з метою захисту честі» чи через традиції, а також щодо запобігання вторинній віктимізації.

дослідження розглядалися складнощі надання інформації та підтримки мовою, яка була б зрозумілою та відповідною для всіх постраждалих, і наведені приклади можуть слугувати керівництвом у прийнятті рішень щодо телефонних ліній довіри та надання інформації, а також допомагати у розробці інших послуг, як загальних, так і спеціалізованих.

Доступ до спеціалізованих служб підтримки, таких як притулки, телефони довіри та кризові центри у випадках сексуального насильства чи зґвалтування, повинні бути гарантовано доступні всім жінкам, незалежно від їх походження, особистих характеристик чи місцезнаходження. Це означає, що надання послуг має бути ретельно продумано, щоб уникнути створення додаткового тягаря або труднощів для жінок, які стають вразливими через дію певних обставин. Вимагання від постраждалих подавати скаргу до служб підтримки, створення механізмів фільтрації, які затримують невідкладний захист, або введення обмежень, що перешкоджають доступу до притулків для певних груп постраждалих осіб, таких як жінки похилого віку,⁷⁵ матері хлопчиків-підлітків або матері дітей з обмеженими можливостями, може суперечити положенням Конвенції. Держави-учасниці мають гарантувати доступ до притулків жінкам-мігранткам незалежно від їхнього статусу проживання або надавати незалежний дозвіл на проживання постраждалим жінкам, чий статус проживання залежить від їхнього партнера-кривдника, не вимагаючи умов, які можуть бути заборонними, таких як засудження кривдника. Подібні труднощі виникають у жінок-ромок і жінок, які належать до національних меншин, жінок, які вживають психоактивні речовини, ЛБТІ-жінок і жінок, які займаються проституцією. Хоча держави-учасниці повинні дотримуватися вимоги щодо здійснення комплексної перевірки та забезпечувати, щоб загальні та спеціалізовані служби надавали підтримку та допомогу однаково всім жінкам на всій території, звіти GREVIO про базову оцінку показують, що держави-учасниці не завжди забезпечують притулки для жінок у сільських і віддалених місцевостях загалом і, зокрема, жінок похилого віку, жінок-мігранток або жінок з обмеженими можливостями.⁷⁶

75. Наприклад, у Туреччині жінкам віком понад 60 років притулок не надається, а в Іспанії великих труднощів зазнають жінки віком понад 65 років. Звіт GREVIO про базову оцінку Туреччини, пункт 143; Звіт GREVIO про базову оцінку Іспанії, пункт 68.

76. Жінки з обмеженими можливостями, як фізичними, так і розумовими, продовжують стикатися з перешкодами і труднощами у доступі до притулків і користуванні однаковим захистом у більшості країн. Іноді їх направляють до служб у справах інвалідів або реабілітаційних служб, які не призначені для задоволення їхніх потреб як осіб, що постраждали від насильства. У деяких випадках дівчата і жінки-інваліди, які повідомляють про насильство, потрапляють до закритих закладів, де зазнають повторної віктимізації та подальшого насильства.

Судове переслідування

Стамбульська конвенція також закликає до реагування кримінального правосуддя на гендерно-зумовлене насильство, підтверджуючи думку, що гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок має розслідуватися, а винні притягуватися до відповідальності, незалежно від виду насильства і походження постраждалої особи. Держави-учасниці повинні забезпечити, щоб розслідування і судові розгляди у зв'язку з усіма формами насильства, що охоплюються Конвенцією, проводилися без невинуватених затримок,⁷⁷ ефективно і без заподіяння додаткової шкоди жертвам. Конвенція включає положення, що забезпечують ефективну криміналізацію всіх форм гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок, ефективне розслідування та переслідування випадків насильства, а також заходи щодо захисту постраждалих, такі як охоронні судові накази й ордери, і вимагає від держав-учасниць враховувати під час кримінального розгляду обтяжувальні обставини та відмовлятися від виправдання насильства з культурних переконань.

Вимога криміналізації всіх форм гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок з точки зору інтерсекційності вимагає від держав-учасниць звертати увагу на той факт, що (1) певні форми насильства можуть бути більш поширеними серед певних груп жінок через їхні обставини; (2) насильство впливає на жінок по-різному; та (3) усі жінки заслуговують на захист від усіх актів насильства, на які поширюється дія Конвенції. Жінки, які знаходяться на перетині кількох систем влади, стають більш вразливими до певних форм насильства. Примусова стерилізація жінок-ромок і жінок з обмеженими можливостями є наочними прикладами того, як расизм або ейблеїзм перетинаються з сексизмом, щоб позбавити жінок влади.

Державам-учасницям слід однаково звертати увагу на той факт, що насильство по-різному впливає на жінок, а отже сприйняття і спосіб вирішення проблеми гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок має орієнтуватися на ці різні позиції та наслідки. Наприклад, хоча всі жінки зазнають ризику сексуального насильства, наслідки зґвалтування відрізняються від наслідків «виправного зґвалтування», якого можуть зазнавати деякі ЛБТІ-жінки, а також відрізняються від потреб дівчат з обмеженими можливостями, з групи, особливо вразливої до сексуального насильства, незалежно від того, живуть вони вдома чи в інтернатах. Для запобігання, захисту та судового переслідування у кожному конкретному

77. Пояснювальна доповідь, пункт 255.

випадку потрібна окрема скоординована політика, що враховує потреби жінок, які постраждали або можуть постраждати від такої форми насильства.

Зрештою, щодо **покарання**, держави-учасниці можуть розглянути можливість додавання як обтяжувальних обставин вчинення актів гендерно-зумовленого насильства стосовно осіб, які стають вразливими через дію особливих обставин (стаття 46 с Стамбульської конвенції). Це обґрунтовується переконанням, що злочинці часто обирають таких осіб, оскільки знають, що у них менше шансів домогтися судового переслідування або інших форм відшкодування збитків через численні форми дискримінації, з якими вони стикаються.⁷⁸ До того ж, держави-учасниці повинні слідкувати за тим, щоб суди у ході кримінального провадження відмовлялися від будь-якої форми виправдання насильства з культурних переконань, яке має місце всередині групи і імовірно підкріплюється уявленнями про традиції, «честь» тощо.⁷⁹

Координування політики та збір даних

Координування політики і збір даних охоплює цілу низку зобов'язань, починаючи з прийняття та реалізації скоординованої, всеосяжної політики, виділення достатніх фінансових і людських ресурсів для підтримки ефективної системи в масштабах всієї держави, залучення НУО та громадянського суспільства до різних етапів і зобов'язань, а також розробки досліджень і збору даних про всі форми насильства. Конвенція також вимагає від держав-учасниць призначити орган, який координує, здійснює, контролює і оцінює прийнятну політику і заходи. З огляду на різні аспекти, такий орган повинен забезпечувати реалізацію основних положень Конвенції у такий спосіб, щоб ретельно враховувати досвід і потреби жінок і дівчат, які стають вразливими через дію конкретних обставин.

Статтю 7 від держав-учасниць вимагається прийняття та здійснення **загальнодержавної ефективної, всеосяжної та скоординованої політики**, що охоплює всі відповідні заходи запобігання всім формам насильства, на які поширюється дія Конвенції, і боротьбі з ними, а також

78. Пояснювальна доповідь, на сторінці 16.

79. Рут М. Местре і Местре та Сара Джонсдоттер, «Судові справи, культурна експертиза та «каліцтво жіночих статевих органів» у Європі» (2019), Спеціалізовані дослідження у галузі права, політики та суспільства 95.

пропонування комплексних заходів реагування на насильство стосовно жінок. Оскільки Конвенція розглядає гендерно-зумовлене насильство як порушення прав людини і форму дискримінації стосовно жінок, вона вимагає від держав-учасниць застосовувати правозахисний підхід, що враховує гендерні аспекти і зберігає автономію постраждалої особи у межах процесів, спрямованих на її захист. У подальшому держави-учасниці повинні слідкувати за тим, щоб заходи й політика враховували права окремих осіб, починаючи від розробки законодавства та політики до їх впровадження, одночасно усуваючи структурні причини та обставини, які можуть робити їх більш вразливими до насильства. Багато наведених прикладів показали актуальність координування політики, стратегій врахування проблематики й погодження між суб'єктами для забезпечення того, щоб Конвенція здійснювалася без дискримінації і на всій території держави.

У статті 11 підкреслюється, що політика щодо гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок повинна базуватися на доказах і дослідженнях, і тому держави-учасниці повинні підтримувати проведення досліджень насильства стосовно дівчат і жінок, які зазнають численних форм дискримінації. Рекомендується проводити опитування населення та застосовувати інші форми **збору даних** для оцінки вразливості різних жінок до різних видів насильства, в тому числі для оцінки поширеності, впливу й структурних причин, як відправної точки для подальшої розробки політики. У зв'язку з цим державам-учасницям слід включати у збір даних, що стосуються насильства стосовно жінок, конкретні показники жінок і дівчат, які зазнають або можуть зазнавати інтерсекційної дискримінації. Наприклад, в Іспанії показник «інвалідність» включається як важливий аспект для реєстрації у зв'язку зі смертельними наслідками, а в 2018 році було проведено дослідження, присвячене жінкам, інвалідності та гендерно-зумовленому насильству.⁸⁰

Іншим важливим аспектом координування політики є **участь НУО та громадянського суспільства у розробці, здійсненні та моніторингу політики**, прийнятої для боротьби з гендерно-зумовленим насильством, щоб держави-учасниці могли скористатися знаннями і досвідом жіночих організацій, що представляють інтереси жінок і захищають їх права, а також близькою взаємодією громадянського суспільства з уразливими групами. Спеціалізовані НУО, які тісно співпрацюють з жінками, з

---

80. Звіт, поданий Іспанією відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, на сторінках 14 і 18.

якими важко встановити контакт, такими як жінки з обмеженими можливостями, жінки похилого віку, ЛБТІ-жінки, жінки-мігрантки або жінки, що належать до національних меншин, можуть зменшити розрив між цими жінками та адміністрацією, щоб покращити їхній доступ до інформації, правосуддя та підтримки.

Окремі жінки, які висловлюються, а також спілки жінок, що належать до груп, які зазнають дискримінації в суспільстві загалом, потребують підтримки у дистанціюванні від дискримінаційної практики. Забезпечення видимості жінок, що перебувають на перетині декількох підстав для дискримінації, може допомогти подолати стереотипи та упередженість. Тож під час залучення громадянського суспільства до розробки та впровадження політики боротьби з гендерно-зумовленим насильством державам-учасницям необхідно узаконити участь тих, чиї голоси рідко чути, а не лише основних асоціацій або об'єднань, що представляють лише певних жінок. Наприклад, на Мальті представники НУО входять до складу координаційного органу як члени правління. Це дає змогу за допомогою цих нарад заохочувати та підтримувати роботу, яку проводить мережа НУО. Це також дає змогу здійснювати обмін передовим досвідом, проводити навчання та підвищувати обізнаність. У межах проєктів, які спільно фінансуються ЄС, мальтійський координаційний орган встановив партнерські стосунки з НУО з метою поліпшення надання послуг і підвищення обізнаності. Прикладом цього є такі ініціативи, як кампанія «Розірвати коло насильства» і програма Комісії ЄС «Права, рівність і громадянство».⁸¹

GREVIO закликає держави-учасниці активізувати дії щодо визнання, заохочення та підтримки, в тому числі фінансової, більшої кількості жіночих НУО для забезпечення різноманітності та побудови політики з урахуванням досвіду всіх жінок, в тому числі через підтримку заходів втручання на рівні громад стосовно жінок, які стають вразливими через дію певних обставин.⁸²

---

81. Звіт держави Мальти, на сторінці 11.

82. Звіт GREVIO про базову оцінку Данії, пункт 33.

Висновок

У цьому документі розглядається, до чого призводить зобов'язання держав-учасниць виконувати Стамбульську конвенцію без дискримінації незалежно від підстав для неї з точки зору інтерсекційності. Тут пояснюється, що положення пункту 3 статті 4 відходять від однозначного розуміння дискримінації, заохочуючи застосовувати замість цього інтерсекційний підхід до запобігання, захисту та судового переслідування за насильство, що підтверджується висновками GREVIO. У документі пропонується інтерсекційний підхід, який поєднує в собі кілька стратегій: зосередження уваги на конкретних групах і перетин категорій відмінностей; включення стратегій врахування проблематики у політику; та прийняття структурного інтерсекційного підходу, який спрямований на усунення соціальних та інституційних перешкод, кидаючи виклик основній системі нерівності та дискримінації. У розділах 4 і 5 дослідження наводяться конкретні приклади таких стратегій у зв'язку з чотирма основними принципами Конвенції.

Хоча в короткостроковій і середньостроковій перспективі необхідно приділяти увагу категоріям і групам жінок, цього недостатньо для комплексного вирішення проблеми «поглибленої дискримінації».⁸³ Держави-учасниці мають вживати заходи як всередині громади, так і за її межами, спрямовані на усунення вразливості жінок до структурного насильства,⁸⁴ в тому числі до інституційного насильства, і враховувати, що Конвенція вимагає, щоб відповідні фахівці, які контактують з постраждалими особами, утримувалися від дискримінації стосовно жінок, незалежно від того, хто вони. До того ж, врахування життя та досвіду

---

83. Звіт GREVIO про базову оцінку Франції, пункт 25.

84. Звіт GREVIO про базову оцінку Фінляндії, пункти 99–104; Звіт GREVIO про базову оцінку Італії, пункти 20, 21, 22.

жінок з певних груп або підвищення обізнаності про конкретні форми насильства, з якими стикаються деякі жінки, не повинні приховувати гендерний характер актів насильства, на які поширюється дія Конвенції. Груповий підхід може призвести до ризику приховування того факту, що гендерно-зумовлене насильство впливає на всі громади і культури, натомість призводячи до виправдовування насильства культурними міркуваннями. Такий погляд посилює стереотипи про культури меншин, схильних до насильства, і затьмарює ту роль, яку нерівність між чоловіками і жінками відіграє в укоріненні гендерно-зумовленого насильства стосовно усіх жінок у всьому їх різноманітті.

До того ж, у цьому дослідженні робиться припущення, що необхідні різні рівні реагування держави. З одного боку, державам-учасницям необхідно розробляти політику, що враховує різні положення і потреби жінок, не вдаючись до стереотипного реагування, яке відтворює владні відносини і позбавляє жінок свободи дій. З іншого боку, заходи на рівні надання послуг повинні забезпечувати врахування індивідуальних особливостей і поглядів жінок. Дії держави на обох рівнях (розробка політики та надання послуг жінкам) повинні забезпечувати реагування на індивідуальну ситуацію і спрямовуватися на структурні та соціально трансформаційні зміни. Такий підхід є складовою частиною зобов'язання держав-учасниць щодо комплексної перевірки.

Іншими словами, в основі структурного реагування має лежати акцент на особистості. Заходи реагування держав-учасниць на гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок і дівчат, що враховують конкретні потреби жінок, дають змогу усунути перешкоди для тих, хто звертається по допомогу.⁸⁵ Найважливішим елементом цього процесу є участь жінок у розробці та впровадженні політики, яка враховуватиме їхній досвід, потреби та погляди, водночас сприяючи розширенню їхніх можливостей.

---

85. Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, пункт 14.

Контрольний перелік

У пункті 3 статті 4 Стамбульської конвенції міститься вимога до держав-учасниць виконувати конвенцію без дискримінації незалежно від підстав для неї. Наведений нижче контрольний перелік може допомогти розробити та впровадити комплексні стратегії запобігання та боротьби з насильством, що впливає на жінок і дівчат, які зазнають або можуть зазнавати інтерсекційної дискримінації, в тому числі, серед іншого, на жінок з обмеженими можливостями, жінок, що належать до національних меншин, жінок-мігранток і жінок, які шукають притулку, ЛБТІ-жінок, дівчат, жінок похилого віку, жінок, які займаються проституцією, жінок, які вживають психоактивні речовини, та жінок, які перебувають у місцях позбавлення волі чи клініках для розумово відсталих:

■ Чи є статистичні дані про поширеність усіх форм насильства, на які поширюється дія Конвенції?

■ Чи включають дослідження і збір даних про гендерно-зумовлене насильство стосовно жінок показники, що стосуються жінок і дівчат, які зазнають або можуть зазнавати інтерсекційної дискримінації?

■ Чи враховує офіційна статистика численні фактори дискримінації?

■ Чи надають національні плани дій, стратегії чи політики запобігання та боротьби з насильством стосовно жінок належне значення всім формам гендерно-зумовленого насильства стосовно жінок, на які поширюється дія Стамбульської конвенції?

■ Чи повністю національні плани дій, стратегії чи політики відбивають конкретні потреби всіх жінок і дівчат, які зазнають або можуть зазнавати інтерсекційної дискримінації?

■ Чи пов'язана політика запобігання гендерно-зумовленому насильству стосовно жінок і боротьби з ним із загальною політикою недопущення дискримінації?

■ Чи існує стратегія врахування проблематики недопущення дискримінації у політиці запобігання гендерно-зумовленому насильству стосовно жінок і боротьби з цим явищем?

■ Чи враховується запобігання гендерно-зумовленому насильству стосовно жінок у програмах, адаптованих до конкретних потреб певних груп жінок (наприклад, політика щодо жінок з обмеженими можливостями, міграційна політика, політика щодо національних меншин)?

- ▶ Чи існують заходи щодо запобігання та викорінення стереотипів і упереджень щодо цих груп (наприклад, підготовка фахівців, керівні принципи та протоколи, інформаційно-просвітницькі кампанії, механізми подання і розгляду скарг)?

■ Чи систематично розглядається/ оцінюється потенційний вплив законів і політики на становище жінок, що постраждали від насильства, які зазнають інтерсекційної дискримінації, до їх прийняття?

■ Чи існують вказівки щодо способів боротьби з множинною дискримінацією у різних сферах політики, що стосуються запобігання та боротьби з усіма видами насильства, на які поширюється дія Стамбульської конвенції?

■ Чи враховує підготовка фахівців гендерні аспекти та різноманітність?

- ▶ Чи проводиться вона за участю організацій громадянського суспільства або НУО, що працюють з жінками з груп ризику інтерсекційної дискримінації або захищають їхні права?

■ Чи включають інформаційно-просвітницькі кампанії стратегії охоплення жінок і дівчат, які стикаються з інтерсекційною дискримінацією? Чи проводяться кампанії з інформування про їхні права на доступ до послуг захисту та підтримки?

- ▶ Чи доступні кампанії кількома мовами?
- ▶ Чи доступні кампанії для розуміння?
- ▶ Чи доступні кампанії жінкам і дівчатам з обмеженими можливостями?

■ Чи відповідає інформація про послуги захисту та підтримки таким вимогам:

- ▶ доступна кількома мовами;
- ▶ доступна для розуміння;
- ▶ доступна жінкам і дівчатам з обмеженими можливостями?

■ Чи доступні послуги захисту та підтримки всім жінкам і дівчатам?

■ Чи існують гарячі лінії, доступні кількома мовами або жінкам з обмеженими можливостями?

■ Чи видаються судові охоронні накази та ордери з урахуванням конкретних обставин, які роблять жінок і дівчат вразливими?

■ Чи доступні процедури кримінального розгляду жінкам і дівчатам, які зазнають множинної дискримінації?

- ▶ Чи доступна інформація (викладена декількома мовами, зрозуміла, доступна жінкам і дівчатам з обмеженими можливостями)?
- ▶ Чи існують механізми, що дають змогу жінкам і дівчатам брати участь у розглядах незалежно від їхнього статусу проживання, віку, соціально-економічного становища, можливостей, національності, мови тощо?

■ Чи враховуються погляди жінок і дівчат, які зазнають множинної дискримінації, під час розробки, здійснення, моніторингу та оцінки політики запобігання насильству стосовно жінок і боротьби з цим явищем?

- ▶ Чи існують канали, що сприяють тісній співпраці державних установ з організаціями громадянського суспільства та НУО, які представляють інтереси жінок і дівчат?
- ▶ Чи існує інституційна підтримка та фінансування організацій громадянського суспільства та НУО, що представляють інтереси жінок і дівчат?

Ключові ресурси

З публікаціями Ради Європи, присвяченими Стамбульській конвенції та темі запобігання насильству щодо жінок, можна ознайомитися за посиланням: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/publications

Гендерна рівність

Стратегія гендерної рівності на 2018–2023 роки, доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equality-strategy-2023-web-a5/16808b47e1>

Рекомендація Rec(98)14 щодо врахування гендерної проблематики, доступна за посиланням: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?doc_umentId=09000016804ec94a

Рекомендація CM/Rec(2007)2 щодо медійного плюралізму та різноманітності медіаконтенту, доступна за посиланням: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d6be3

Рекомендація CM/Rec(2007)13 щодо врахування гендерної проблематики в освіті, доступна за посиланням: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d5287

Рекомендація CM/Rec(2019)1 Комітету міністрів Ради Європи щодо запобігання сексизму та боротьби з ним, доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism/168094d894>

Міграція та статус біженця

З публікаціями Ради Європи, присвяченими жінкам і дівчатам-мігранткам і біженкам, можна ознайомитися за посиланням: www.coe.int/en/web/genderequality/migrant-and-refugee-women-and-girls

Спеціальний представник Генерального секретаря з питань міграції та біженців, звіти за країнами доступні за посиланням: www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/country-reports

Расизм і статус належності до національної меншини

Рамкова Конвенція про захист національних меншин, доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/16800c10cf>

Добірка рекомендацій Європейської комісії з питань боротьби з расизмом і нетерпимістю (ЕКРН) щодо загальної політики (до 2018 року), доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/compilation-of-ecri-s-general-policy-recommendations-march-2018/16808b7945>

Рекомендація ЕКРІ щодо загальної політики № 13 стосовно боротьби з антигіпсизмом і дискримінацією щодо ромів (прийнята у 2011 році, змінена у 2020 році), доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/09000016808b5aee>

Інвалідність

Рекомендація CM/Rec(2010)2 Комітету міністрів державам-членам щодо вилучення дітей з обмеженими можливостями з закладів для розумово відсталих і їх проживання у громаді. Доступно за посиланням: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cfa92

Резолюція ResAP(2005) 1 про захист дорослих і дітей з обмеженими можливостями від жорстокого поводження. Доступно за посиланням: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805daf83

Рада Європи, забезпечення усебічної участі за допомогою універсального дизайну, доступно за посиланням: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a2a1e>

Сексуальна орієнтація і гендерна ідентичність

Боротьба з дискримінацією на підставі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності: Стандарти Ради Європи (2011), доступні за посиланням: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168047f2a6>

Рада Європи, Робота поліції зі злочинами на ґрунті ненависті до ЛГБТІ: підготовка до професійної реакції поліції (2017), доступно за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-030717-gbr-2575-hate-crimes-against-lgbti-web-a4/1680723b1d>

Рада Європи, Безпека у школі: заходи реагування сектору освіти на насильство, що ґрунтується на сексуальній орієнтації, гендерній ідентичності/ самовираженні або статевих характеристиках, у Європі (2018), доступно за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-125718-gbr-2575-safe-at-school-a4-web/16809024f5>

Діти

Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуальної наруги (Лансаротська конвенція, 2007 р.), доступна за посиланням: www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/201

Рада Європи, Рівні можливості для всіх дітей: недопущення дискримінація стосовно дітей і молоді, які належать до ЛГБТІ-меншини (2016), доступно за посиланням: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a8d8f>

Перелік літератури

Бремс Е. та Тіммер А. С. Г. *Стереотипи та право у галузі прав людини* (Intersentia 2016)

Чо С., Креншоу К. В. та Мак-Колл Л., «До сфери досліджень інтерсекційності: теорія, застосування та практика» (2013) 38 785

Коллінз П. Х. і Білдж С. *Інтерсекційність* (Polity Press 2016)

Коннеллі Е. та ін., «Не берете участь у дискусії? Якісне дослідження, що вивчає роль громад у межах заходів щодо боротьби з каліцтвом жіночих статевого органів у Європі» (2018) 8 *BMJ Open*

Креншоу К. В., «Демаргіналізація перетину раси та статі: критика доктрини боротьби з дискримінацією з боку чорношкірих феміністок, теорія фемінізму та антирасистська політика» [1989] Правовий форум Чиказького університету 139

—, «Зображення кордонів: інтерсекційність, політика ідентичності та насильство стосовно кольорових жінок» (1991) 1 *Стенфордський правовий огляд* 1241 <www.jstor.org/stable/10.2307/1229039>

—, «Зображення кордонів: інтерсекційність, політика ідентичності та насильство стосовно кольорових жінок» (1991) 43 *Стенфордський правовий огляд* 1241 <www.jstor.org/stable/10.2307/1229039>

—, «З іншого боку расизму та чоловічого шовінізму», *Слова, які шкодять: критична расова теорія, образлива мова та перша поправка* (1993)

Кьюсак С., «CEDAW як правова основа для транснаціональних дискусій про гендерні стереотипи» у Енн Геллум та Генрієтти Сіндінг Аасен (ред.), *Права людини жінок: CEDAW у міжнародному, регіональному та національному праві* (Cambridge University Press, 2013)

Кьюсак С. і Тіммер А. С. Х., «Гендерні стереотипи у справах про зґвалтування: рішення Комітету CEDAW у справі «Вертідо проти Філіппінів» (*Vertido v. The Philippines*) (2011) 11 *Огляд законодавства про права людини* 329

Девіс К., «Інтерсекційність як модне слово: погляд соціології науки на те, що робить феміністичну теорію успішною» (2008) 9 *Феміністична теорія*

Демпсі М. М., «На шляху до феміністичної держави: що означає «ефективне» судове переслідування за домашнє насильство?» (2007) 70 *Огляд сучасного права* 908 <www.jstor.org/stable/4543184>

Фредман С., «Інтерсекційна дискримінація у гендерній рівності у ЄС і закон про недопущення дискримінації» (Європейська мережа юридичних експертів у сфері гендерної рівності та недопущення дискримінації 2016)

Генкок А.-М., «Коли множення не дорівнює швидкому додаванню: вивчення інтерсекційності як дослідницької парадигми» (2007) 5 Погляд на політику 63

Мак-Кіннон К. А., «Інтерсекційність як метод: записка» (2015) 38 Ознаки: Журнал жінок у культурі та суспільстві 1019

Местре і Местре Р., «Дослідження інтерсекційності: каліцтво жіночих статевих органів у Стамбульській конвенції» у Джоанні Ніємі, Лурдес Пероні та Владислави Стоянової (ред.), *Міжнародне право та насильство стосовно жінок* (Рутледж 2020)

Местре і Местре Р. М. та Джонсдоттер С., «Судові справи, культурна експертиза та «каліцтво жіночих статевих органів» у Європі» (2019), Спеціалізовані дослідження у галузі права, політики та суспільства 95

Ніємі Дж., Пероні Л. та Стоянова В. (ред.), *Міжнародне право та насильство стосовно жінок: Європа та Стамбульська конвенція*. (Рутледж, 2020 р.)

Палумбо Л. та Шюрба А., «Вразливість до експлуатації жінок-мігранток, які працюють у сільському господарстві в ЄС: необхідність дотримання прав людини і гендерна перспектива» 84

Роландсен Агустін Л., *Гендерна рівність, інтерсекційність і різноманітність у Європі* (2013)

Соколофф Н. Дж., «Розширення інтерсекційної парадигми для кращого розуміння домашнього насильства в громадах іммігрантів» *Критична кримінологія* (2008) 1

Соса Л., *Інтерсекційність у правовій базі прав людини щодо насильства стосовно жінок: у центрі чи на периферії?*» (Cambridge University Press 2017)

Соса Л. і Местре і Местре Р. М., «Інтерсекційність та Стамбульська конвенція» (і пресі) у Сара Де Відо та Мікаела Фруллі (ред.), *Стамбульська конвенція. Коментар* (Видавництво Едварда Елґара 2022 р.)

Тіммер А., «На шляху до антистереотипного підходу Європейського суду з прав людини» (2011) 11 Огляд законодавства про права людини 707 <<http://hrlr.oxford-journals.org/content/11/4/707.full>>

Юваль-Девіс Н., «Інтерсекційність і феміністична політика» (2006) 13 *Європейський журнал жіночих досліджень* 193 <<http://ejw.sagepub.com/content/13/3/193>>

Стаття 4. Основоположні права, рівність і недискримінація

3. Виконання положень цієї Конвенції Сторонами, зокрема вжиття заходів для захисту прав жертв, забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, як-от: статі, гендеру, раси, кольору шкіри, мови, релігійних, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, статусу мігранта чи біженця або іншого статусу.

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини - договору, спрямованому на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE